

Nr. 2006:08

Evaluering av Prosjekt Boligtilpasning

*- om sikring av hensiktsmessige løsninger for
personer med tilgjengelighetsproblemer i egen
bolig*

Forord

Statskonsult har på oppdrag fra Rikstrygdeverket og Husbanken evaluert Prosjekt Boligitilpasning som har pågått i hele 2005.

Målet med prosjektet har vært å legge til rette for at personer med tilgjengelighetsproblemer i egen bolig skal få mer hensiktsmessige boligløsninger gjennom

- å utprøve nye organisasjons- og samhandlingsmodeller for boligrådgivningsfunksjonen i utvalgte kommuner i Hordaland og Sør-Trøndelag for på sikt å kunne bedre organiseringen av arbeidet rundt boligrådgivningen i hele landet
- å fremskaffe grunnlag for å gi innspill til videreutvikling av Husbankens og folketrygdens finansieringsordninger

Evalueringen er gjennomført av Gudrun Vik (prosjektleder), Oddbjørg Bakli og Ingunn Botheim. Ansvarlig avdelingsdirektør har vært Vivi Lassen.

Vi takker alle impliserte aktører og andre informanter som har hjulpet oss i arbeidet.

Oslo, mars 2006

Vivi Lassen
avdelingsdirektør

Innhold

1	Sammendrag.....	1
2	Innledning.....	3
2.1	Oppdraget.....	3
2.2	Metode.....	4
2.3	Disposisjon av rapporten.....	6
3	Brukernytte og tilfredshet.....	7
3.1	Oppdrag og metode.....	7
3.2	Funn.....	7
3.3	Statskonsults vurderinger.....	14
4	Boligrådgivningsfunksjonen.....	16
4.1	Oppdrag og metode.....	16
4.2	Funn.....	17
4.3	Statskonsults vurderinger.....	20
5	Fleksibel bruk av statlige virkemidler.....	23
5.1	Oppdrag og metode.....	23
5.2	Om finansieringsordningene.....	23
5.3	Funn.....	25
5.4	Statskonsults vurderinger.....	30
6	Nytte og kostnader ved tilrettelegging av bolig.....	32
6.1	Oppdrag og metode.....	32
6.2	Tre alternative løsninger for bruker.....	32
6.2.1	Installering av hjelpemidler.....	33
6.2.2	Tilrettelegging gjennom bygningsmessige endringer.....	34
6.2.3	Flytting til ny/annen (omsorgs)bolig.....	37
6.2.4	Oppsummering eksempel.....	38
6.3	Nasjonalt perspektiv.....	39
6.3.1	Samfunnsmessig nytte.....	39
6.3.2	Kostnader.....	40
6.4	Statskonsults vurdering.....	40

1 Sammen drag

Dette er en evaluering av resultatene fra Prosjekt Boligtilpasning som ble gjennomført i 2005 av Husbanken og Rikstrygdeverket i samarbeid med tretten kommuner i Hordaland og to kommuner i Sør-Trøndelag.

Målet med prosjektet har vært å bidra til mer hensiktsmessige boligløsninger for personer med tilgjengelighetsproblemer i egen bolig. Dette skulle gjøres gjennom å

- utprøve nye organisasjons- og samhandlingsmodeller for boligrådgivningsfunksjonen i utvalgte kommuner i Hordaland og Sør-Trøndelag for på sikt å kunne bedre organiseringen av arbeidet rundt boligrådgivningen i hele landet
- fremskaffe grunnlag for å gi innspill til videreutvikling av Husbankens og folketrygdens finansieringsordninger, gjennom å prøve ut en mer fleksibel bruk av de statlige tilskudds- og låneordningene

De sentrale aktørene i prøveprosjektet har vært utøverne av boligrådgivningsfunksjonen i forsøkskommunene, Husbankens regionkontorer og Hjelpemiddelsentralene i de to fylkene.

Grunnet prøveprosjektets korte varighet samt at noen prøvekommuner kom sent i gang, ble omfanget av erfaringer og resultater som kunne oppsummeres begrenset. Det totale antall brukere fra prøveperioden var på i underkant av 150, men langt fra alle var ferdig med tilretteleggingsprosessen da forsøksåret var ute og oppsummeringen ble foretatt.

Opprinnelige planer om å utprøve ulike og nærmere definerte organisasjonsmodeller for boligrådgivningsfunksjonen, ble forlatt tidlig i prøveperioden. I stedet valgte samtlige kommuner en organisering hvor de sentrale aktørene i boligrådgivningen gikk sammen i team samtidig som den enkelte bruker skulle gis én kontaktperson.

Resultatene fra ny organisering av boligrådgivningsfunksjonen er positive.

- Medarbeiderne mener at teamorganiseringen har bidratt til å videreutvikle deres boligrådgivningskompetanse og at breddekompetansen er styrket. De mener også at samarbeidet med Husbanken og Hjelpemiddelsentralen er blitt mer formålstjenlig enn tidligere.
- Det er klare indikasjoner på at den nye måten å organisere arbeidet på også har gitt resultater for bruker. Et stort flertall av medarbeiderne oppgir at de tror det, og brukerne selv er gjennomgående meget fornøyde med boligrådgivningen. De er meget samstemte i at det er viktig for dem å ha én kontaktperson, og siden de gjennom prøveprosjektet fikk nettopp det, er det nærliggende å anta at dette førte til styrket brukertilfredshet.
- Resultatene viser også at boligrådgivningsfunksjonen kan videreutvikles. Det ligger særlig et potensial i å styrke brukerrettingen ved å legge bedre til rette for tilbakemeldinger fra bruker.
- Statskonsult mener samordningen av boligrådgivningsfunksjonen i prøvekommunene er eksempler til etterfølgelse for andre kommuner i landet.

Resultatene av en fleksibel bruk av folketrygdens midler er positive.

- Selv om bruk av Heistilskudd til utbedring av bolig ikke har vært aktuelt for så mange, har det hatt stor betydning for den aktuelle bruker. Statskonsult mener derfor denne ordningen bør videreføres og utvides til å omfatte hele landet.

-
- Om Husbankens ordninger har fungert etter forutsetningene synes noe mindre klart. Dette skyldes bl.a. at retningslinjene for bruken av utredningstilskuddene ikke har vært tydelige nok. Statskonsult mener likevel en fleksibel ordning bør videreutvikles, men da gjennom bedre informasjon om hvilke type problemer utredningstilskuddet kan benyttes til.
 - Brukerne oppgir at de offentlige tilskuddene har hatt en avgjørende betydning for valg av løsning og et stort flertall av dem oppfatter finansierungsordningene som fleksible og målrettede. De savner imidlertid bedre hjelp til å utrede egen økonomi.
 - Statskonsult vil peke på at det her er et utviklingspotensial for de impliserte aktører. Det er også vår mening at det er viktig med en felles informasjon om Husbankens og folketrygdens ordninger, både til kommuner og brukere.

I en analyse av nytte og kostnader ved tilrettelegging av bolig har vi belyst kostnadene for de ulike aktørene. For de offentlige aktørene vil nytte være knyttet til best mulig løsning for brukeren og til kostnadseffektive løsninger for etatene. Løsninger som kan være gunstige for brukeren, kan imidlertid være mer kostnadskreven for én eller flere av de offentlige aktører. Omsorgsbolig vil være kostnadskreven for kommunen, mens bruk av tekniske hjelpemidler vil medføre kostnader for trygdeetaten.

Det er laget et eksempel som utgangspunkt for beregning av nytte og kostnader ved tre ulike alternativer. Det har ikke vært mulig å kvantifisere alle nytte- og kostnadseffekter som i ulik grad kan være til stede når denne type valg skal treffes. Eksempelet må derfor ses som en ”forenkling” av virkeligheten. Gitt de forutsetninger om levetid m.m., framstår bygningsmessig tilrettelegging som et mer kostnadseffektivt alternativ enn installering av trappeheis eller flytting til annen (omsorgs)bolig.

Generelt er den norske boligmassen lite fleksibel når det gjelder muligheter for tilpasning til ulike funksjons- og bevegelseshemminger. Samfunnet kunne sannsynligvis spart store summer dersom det ble stilt strengere krav både i forbindelse med planlegging og prosjektering av nye bygg og ved ombygging av boliger som i utgangspunktet tilsvarende kravene til livsløpsstandard. Tilsvarende vil sannsynligvis også etterinstallasjon av (sjakt)heis være et lønnsomt alternativ i en rekke tilfeller (jf. andre nordiske land), men regelverk og tilskuddsordninger gjør at dette i de aller fleste tilfeller ikke vurderes som noe reelt alternativ.

For mange funksjonshemmede er det aktuelt med en kombinasjon av boligmessig tilrettelegging og installering av hjelpemidler. Det finnes mange eksempler på at brukere ender opp med mindre gode løsninger fordi alternativene ikke har vært utredet godt nok, fordi alternative løsninger blir for dyre eller fordi regelverket, eller praktiseringen av det, har begrenset handlingsfriheten. Prosjekt Boligtilpasning har åpnet for en mer fleksibel bruk av regelverket som vil kunne bidra til å at brukerne får bedre boligløsninger.

2 Innledning

2.1 Oppdraget

Riktstrygdeverkt (RTV) og Husbanken ga i januar 2005 Statskonsult i oppdrag å evaluere Prosjekt Boligtilpasning. Oppdraget ble vunnet i en avropskonkurranse blant Riktstrygdeverkets rammeavtalepartnere. Kontraktperioden for evalueringen ble i avropsavtalen satt til 10. januar 2005 – 1. mars 2006.

Oppdraget ble konkretisert gjennom følgende avropsdokumenter:

- Avropsdokumentet Nr. 04/0177
- Tilleggsinformasjon til tilbydere innen evaluering av Prosjekt Boligtilpasning
- Mandat for Prosjekt Boligtilpasning

Bakgrunnen for igangsettingen av Prosjekt Boligtilpasning var at personer med funksjonshemming som trenger å bedre tilgjengelighet i egen bolig, ofte får en litt tilfeldig og lite helhetlig tjeneste. Ansvar for boligrådgivningen er spredd på mange aktører som ikke alltid samhandler like godt. Videre fører ulike tildelingskriterier for Husbankens og folketrygdens aktuelle låne- og tilskuddsordninger til at den mest formålstjenlige løsningen ikke alltid velges.

Målet med prosjektet har derfor vært å legge til rette for at personer med tilgjengelighetsproblemer i egen bolig skal få mer hensiktsmessige boligløsninger gjennom å

- å utprøve nye organisasjons- og samhandlingsmodeller for boligrådgivningsfunksjonen i utvalgte kommuner i Hordaland og Sør-Trøndelag for på sikt å kunne bedre organiseringen av arbeidet rundt boligrådgivningen i hele landet
- å fremskaffe grunnlag for å gi innspill til videreutvikling av Husbankens og folketrygdens finansieringsordninger

Prosjekt Boligtilpasning skulle gjennomføres i 2005 og oppdragsgiver ønsket å få gjennomført en evaluering av prosjektet slik at erfaringer kunne oppsummeres og deles med resten av landet. Mer konkret ønsket oppdragsgiver tjenester på følgende områder:¹

- Prosjektet ønsker å få gjennomført en evaluering av prosjektet med hensyn til *brukernytte og tilfredshet* i lokale modellforsøk.
- Prosjektet ønsker å få gjennomført en evaluering av den kommunale *boligrådgivningsfunksjonen*. Samhandlingen mellom de ulike aktørene på kommunalt nivå og samhandlingen mellom kommunalt nivå og de statlige etatene vil være en del av denne evalueringen.
- Prosjektet ønsker å få gjennomført en evaluering av effektene av *større fleksibilitet av statlige virkemidler* (det innebærer både nytte for bruker og nytte for offentlige etater).
- Prosjektet ønsker en *kost/nytte analyse ved ulike løsningsalternativer* som tilrettelegging av bolig gjennom bygningsmessige endringer, bruk av hjelpemidler for eksempel heisløsninger, flytting til omsorgsbolig etc (for både bruker og offentlige etater).

Tabellen på neste side tar utgangspunkt i den informasjonen Statskonsult mottok gjennom avropsdokumentene og gir en oversikt over aktuelle aktører og problemstillinger oppdragsgiver ønsket belyst gjennom evalueringen.

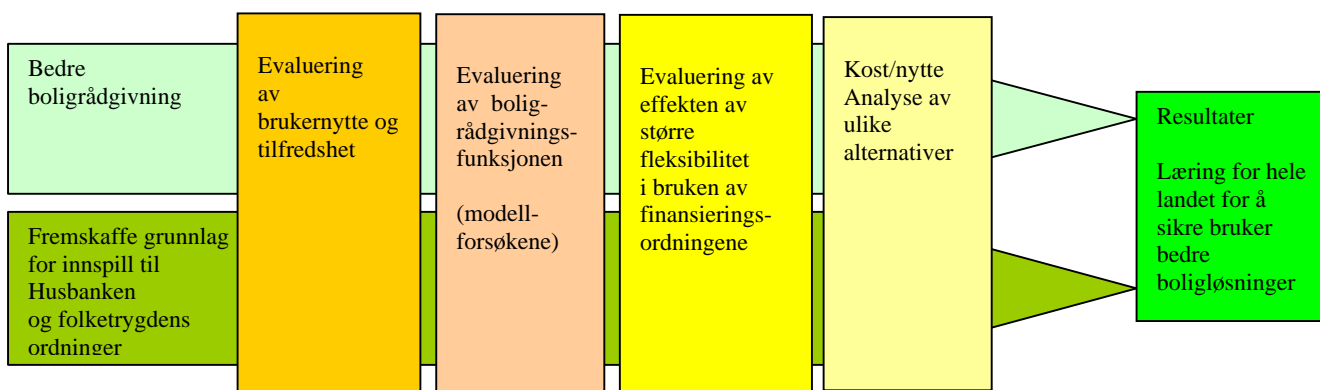
¹ Jf. Avropsdokumentet Nr.04/0177

Aktører	Brukerne	Kommunale aktører	Statlige aktører	Aktuelle problemstillinger
Evaluerer av				
Brukernytte/tilfredshet	X			<ul style="list-style-type: none"> - erfaringer med en kontaktperson/service - synspunkter på saksbehandlingen/samordning totalt og i de ulike fasene: utredning/vurdering av tiltak/planlegging/gjennomføring/ oppfølging og ferdiggodkjenning - synspunkter på finansieringsformer - tilfredshet mht valg av løsning
Boligrådgivningsfunksjonen	X	X	X	<ul style="list-style-type: none"> - har forsøkene ført til økt kompetanse og bedre og mer helhetlig og samordnet boligtilrettelegging - erfaringer fra ulike organisasjonsmodeller - prosjektdokumentasjon
Større fleksibilitet Statlige virkemidler	X	X	X	sett i sammenheng med de samlede finansieringsordningene og målrettingen og ressursutnyttelsen av låne- og tilskuddsmidlene innhente: <ul style="list-style-type: none"> - erfaringer fra forsøksordningen (heistilskudd) - erfaringer fra utredningstilskuddet - andre innspill til virkemiddelapparatet
Kost/nytte for ulike løsningsalternativer	X	X	X	<ul style="list-style-type: none"> - kostnadsomfang ved alternative boligtilpasningsløsninger: erfaringstall - brukernytten ved alternativene: kvalitative vurderinger av fordeler og ulemper

Tabell 1 - Impliserte aktører og aktuelle problemstillinger som oppdragsgiver ønsket belyst

2.2 Metode

Ved utformingen av evalueringsopplegget la Statskonsult til grunn at evalueringen samlet sett burde kunne gi svar på i hvilken grad målsetting og forventet nytte av Prosjekt Boligtilpasning ble oppnådd.

Figur 1. Evalueringens bidrag i prosjektets måloppnåelse

For å forberede aktuelle impliserte aktører til å bidra enten som respondenter eller som hjelpere i arbeidet med å samle inn data, ble evalueringsopplegget presentert på prosjektets oppstartseminar tidlig på året, i januar 2005, og på midtveisseminaret i august orienterte vi om fremdriften av evalueringsarbeidet. Selve datainnsamlingen og oppsummeringen ble derimot gjennomført så sent som mulig i prosjektperioden, dvs. i november og desember, for å fange opp erfaringer fra mest mulig av prosjektperioden. Analyse og rapportskrivning er utført på nyåret 2006.

Vi valgte følgende fem hovedmetoder for innsamling av data

- dokumentstudier
- spørreskjema (brukerundersøkelse)
- intervjuer
- tilrettelegge for egevaluering av boligfunksjonen og oppsummering av disse etter gjennomføring
- prosjektsamlinger

Våre dataleverandører/respondenter har vært

- brukerne og deres organisasjoner
- statlige aktører
- kommunale aktører
-

Under evalueringsarbeidet har vi hatt god kontakt med oppdragsgiver og prosjektleder, og vi har deltatt på prosjektets samlinger i Bergen. Vi har hatt møter med og innhentet synspunkter fra de funksjonshemmedes organisasjoner, og vi har også vært i løpende kontakt med kommunekontaktene via e-post og telefoner.

Metodikk	Dok.-studier	Spørreskjema	Intervju	Egen-evaluering	Prosjekt-samlinger + besøk	Sluttprodukt	
Brukernytte/ tilfredshet		X				Opp-sum-mering	Eva-luerings-rapport
Boligrådgivnings-funksjonen				X	X	Opp-sum-mering	
Større fleksibilitet statlige virkemidler			X			Opp-sum-mering	
Kost/nytte for ulike løsnings- alternativer	X					Analyse	

Tabell 2: Evalueringsmetodikk (datainnsamling) for tjenestene og bidrag til sluttprodukt

For å spare tid, både for oss og for våre respondenter, la vi vekt på å utnytte mulige synergieffekter ved å se evalueringsområdene i sammenheng. Dette gjorde vi ved at hver datainnsamlingsmetode som ble tatt i bruk, ble brukt til å innhente data til samtlige fire evalueringsområder samtidig, jf. tabell 2 over.

Siden prøveprosjektets varighet ikke har strukket seg over mer enn et knapt år, er det begrenset hva som kan oppsummeres av erfaringer fra boligrådgivningen. Det totale antall brukere fra prøveperioden er forholdsvis lavt. Enda færre har kommet så langt i tilretteleggingsprosessen at de har fått prøvd ut resultatet av boligtilpasningen. Mange kommuner fikk ikke organisering på plass før et stykke ut i prøveperioden.

Resultatene fra evalueringen kan derfor ikke brukes til å trekke for entydige og bastante konklusjoner om effektene av prosjektet.

2.3 Disposisjon av rapporten

De fire hoveddelene i evalueringen, jf. tabell 2, presenteres i hvert sitt kapittel. Det enkelte kapittel omfatter både en nærmere redegjørelse for oppdrag og metode, en presentasjon av funn og Statskonsults vurderinger. Sammenfatningen av vurderingene er gitt innledningsvis i sammendraget.

I vedlegg 1 presenteres svarene fra brukerundersøkelsen og vedlegg 2 gir en oversikt over finansieringsordningene.

3 Brukernytte og tilfredshet

3.1 Oppdrag og metode

For å imøtekomme oppdragsgivers ønske om å få gjennomført en evaluering av opplevd brukernytte og tilfredshet i de lokale modellforsøkene, ble det gjennomført en spørreskjema basert brukerundersøkelse i slutten av prosjektåret.

”Bruker” ble definert til å være personer med funksjonshemming med tilpasningsproblem i egen bolig og som hadde tatt kontakt med den kommunale boligrådgivningen i prosjektkommunene.

Ved utformingen av spørreskjemaet tok vi utgangspunkt i problemstillingene oppdragsgiver ønsket belyst

- erfaringer med én kontaktperson/service
- synspunkter på saksbehandlingen / samordning totalt og i de ulike fasene: utredning / vurdering av tiltak / planlegging / gjennomføring / oppfølging og ferdiggodkjenning
- synspunkter på finansieringsformer
- tilfredshet med hensyn til valg av løsning

Spørreskjemaet, som ble forelagt både oppdragsgiver, de funksjonshemmedes organisasjoner og utvalgte kommunekontakter for kommentarer og innspill, omfattet til slutt 50 spørsmål eller påstander brukere skulle ta stilling til, fordelt på følgende tema

- om bruker
- om boligen
- informasjon om og kjennskap til boligrådgivningen
- om rådgivningen
- om finansieringsformer (fleksibel virkemiddelbruk)
- om valgt løsning / resultat

Gjennom kommunekontaktene skulle samtlige brukere som fikk kommunal boligrådgivning og som ble berørt av forsøksvirksomheten i prosjektperioden, bli informert om og invitert til å besvare brukerundersøkelsen. De kunne besvare spørreskjemaet skriftlig eller elektronisk.

Siden prosjektperioden ikke varte lengre enn ett år, kunne antallet brukere vise seg å bli så lavt at resultatene fra en brukerundersøkelse ikke ville ha særlig verdi som grunnlag for fremtidige beslutninger. For å sikre tilbakemeldinger fra flest mulig, ble derfor alle brukerne, også de som kom sent inn i systemet i prosjektperioden, invitert til å delta i undersøkelsen.

3.2 Funn

Da fristen for å besvare var ute, hadde 65 av 150 brukere besvart undersøkelsen. Dette utgjør en svarprosent på 43 %. Når man studerer resultatene fra brukerundersøkelsen, er det i tillegg til det lave antall brukere som har uttalt seg, også viktig å merke seg at rundt en fjerdedel av dem ikke hadde kommet så langt i prosessen at valg av løsning/boligtilpasning var besluttet da de besvarte undersøkelsen. Dette gjør at resultatene må tolkes med varsomhet.

I vedlegg 1 presenteres svarfrekvensene på samtlige spørsmål, og prosentberegningene tar utgangspunkt i antallet som har svart på det aktuelle spørsmålet.

*Tabell 3:
Antall brukere
som ble invitert
til å delta i
undersøkelsen
og antall svar*

Kommune	Antall brukere	Svar	
		Antall	Prosent
Bergen	0	0	-
Bømlo	1	0	0 %
Fjell	10	3	30 %
Kvam	0	0	-
Kvinnherad	3	3	100 %
Lindås	5	0	0 %
Odda	4	2	50 %
Orkdal	10	6	60 %
Os	10	4	40 %
Osterøy	0	0	-
Stord	5	2	40 %
Sund	2	1	50 %
Trondheim	79	30	38 %
Ullensvang	5	4	80 %
Voss	16	10	62 %
Totalt	150	65	43 %

At Osterøy kommune er oppført med null brukere i tabellen til høyre, skyldes at de pga. ressursmangel er ute av prosjektet, Bergen kom sent i gang, mens tre brukere i Kvam mottok ikke invitasjonen.

Om bruker

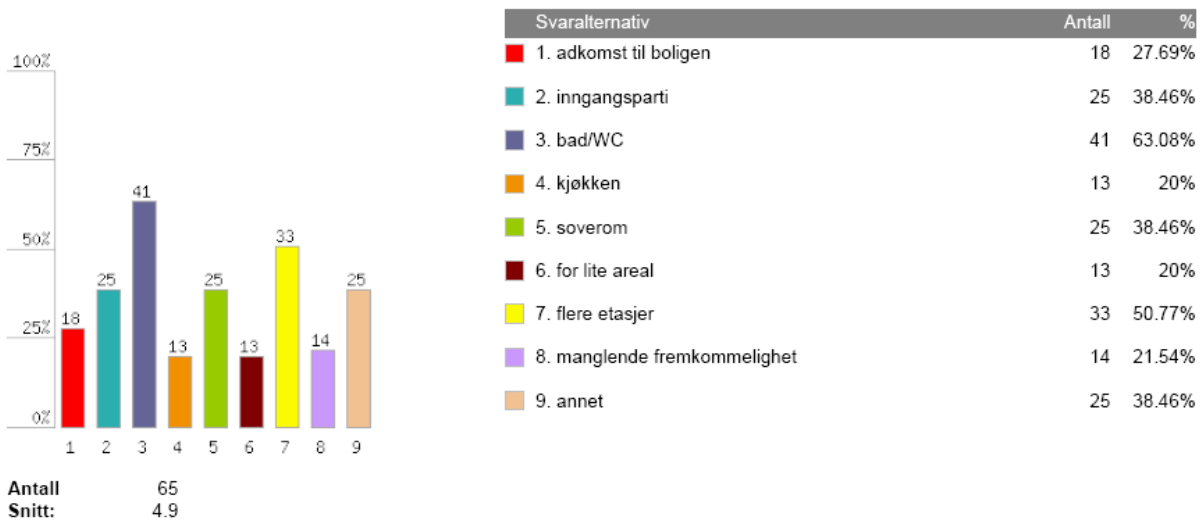
Av de 65 brukerne som har besvart undersøkelsen er 62 % kvinner, 40 % er over 68 år og 11 % er under 18 år. For 68 % skyldes behovet for tilpasset bolig gradvis svekket helse/funksjon, for 18 % en ulykke og for 14 % en medfødt funksjonshemming. 37 % har hatt en dårlig fungerende bolig i mer enn fem år.

Når det gjelder hovedinntektskilde er denne for 40 % alderspensjon, også for 40 % uføretrygd eller sykepenger/attføring, for 8 % lønnsinntekt og 12 % er forsørget. 8 % har en husholdningsinntekt på over 500 000 kroner, 24 % har fra 300 - 500 000, 46 % har fra 150 - 300 000 og for 15 % er husholdningsinntekten under 150 000 kroner.

Om boligen

60 % bor i enebolig og 17 % bor i leilighet. 85 % eier boligen selv. For 44 % er boligens størrelse over 100 m², for 52 % mellom 50 – 100 m² og for 5 % er den under 50 m². 75 % bor i bolig med mer enn ett plan, og dette skaper problemer for over halvparten av respondentene. Bad/WC er imidlertid det som skaper størst problemer, se fremstillingen under.

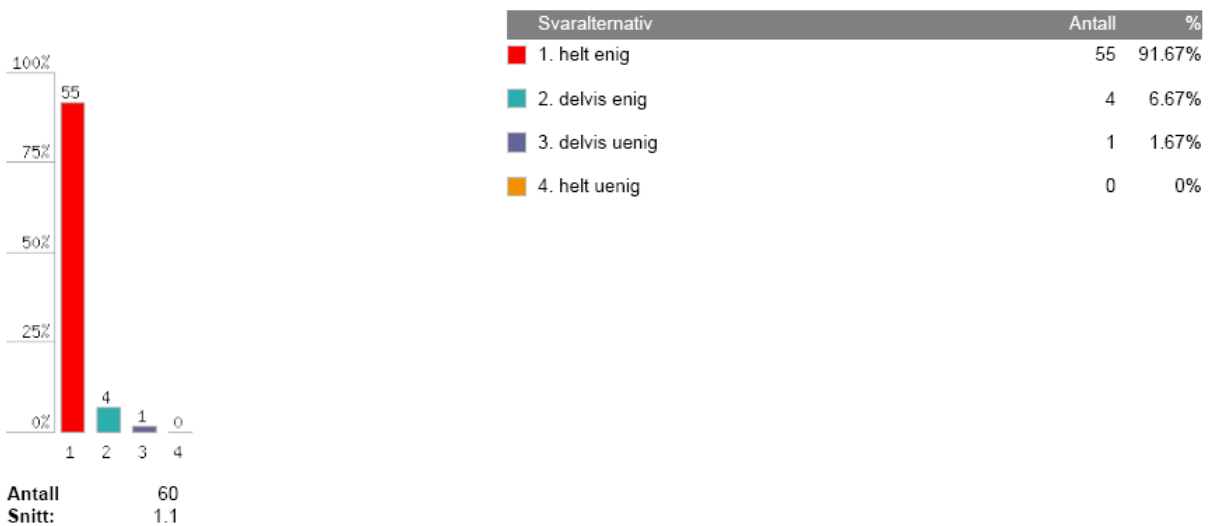
Spørsmål 14: Hva ved boligen er et problem for deg? (flere kryss er mulig)

Erfaringer med én kontaktperson/service

Nær 80 % har hatt én kontaktperson å forholde seg til, og hele 98 % mener dette er viktig.

Spørsmål 22: Det er vesentlig å ha én fast kontaktperson i boligrådgivningen å forholde seg til

Brukerne ble også spurt om hvem de hadde fått bistand fra:

Spørsmål 23: Følgende har bistått med utredning, planlegging og utbedring av boligen (flere kryss er mulig)

Blant dem som har krysset av for valget ”andre” på spørsmål 23 gjengitt ovenfor, er arkitekt den funksjonen som blir nevnt av flest på oppfordringen om å konkretisere hvem ”andre ” er.

Synspunkter på saksbehandlingen / samordning totalt og i de ulike fasene: utredning / vurdering av tiltak / planlegging / gjennomføring / oppfølging og ferdiggodkjenning

De færreste kjente til Prosjekt Boligtilpasning i forkant av selve rådgivningen eller denne undersøkelsen.

Noe over tre fjerdedeler mener kommunen har organisert boligrådgivningen på en grei måte, og to tredeler mener at informasjonen om boligrådgivningen er lett tilgjengelig. Over halvparten kom i kontakt med boligrådgivningen via ergoterapeuten, mens over 10 % kom i kontakt på egenhånd med hjelp av bekjente.

Nær 80 % mener rådgivningen har vært tilstrekkelig koordinert, samtidig som to av tre oppgir at de har planlagt og koordinert det meste selv. På spørsmål om de opplevde å ha styring over egen sak sa ca. 90 % seg helt eller delvis enig.

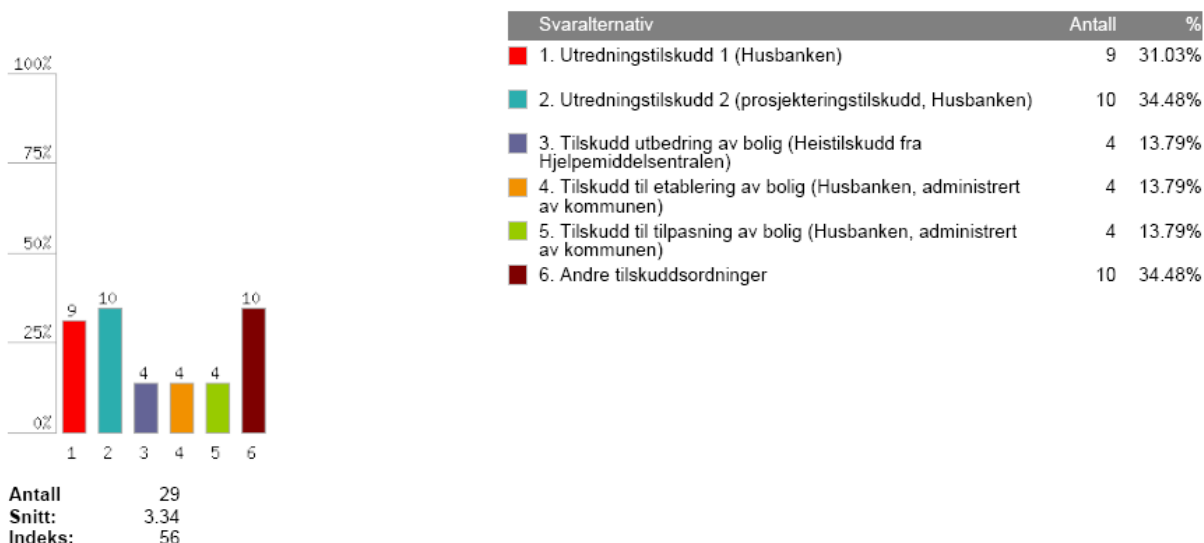
Når det gjaldt bistand til utredning og vurdering av tiltak, fikk god informasjon om hhv. forskjellige boligløsninger som kunne dekke brukers behov og ulike tilskudds- og låneordninger høyere positiv skår (ca. 70 % på begge) enn hjelp til å utrede egen økonomi (47 %).

77 % er helt eller delvis fornøyd med hjelpen de fikk til å planlegge tilretteleggingen, og 76 % synes de fikk god hjelp til å gjennomføringen. Rundt 60 % mente det var viktigst med hjelp i utrednings- og beslutningsfasen, mens 40 % mente det var viktigst i gjennomføringsfasen.

Synspunkter på finansieringsformer

Ut fra svarene ser utbedringskostnadene ut til å variere stort, fra flere millioner til et par titalls tusen. Følgende tilskuddsordninger er benyttet:

Spørsmål 38: Hvilke av de følgende offentlige tilskuddsordninger har du benyttet? (flere kryss er mulig)

I tillegg til tilskuddsordningene, har rundt 80% av de brukerne som har besvart dette spørsmålet, lånefinansiert utbedringsarbeidene ved hjelp av startlån fra kommunen, boliglån fra Husbanken eller andre lån.

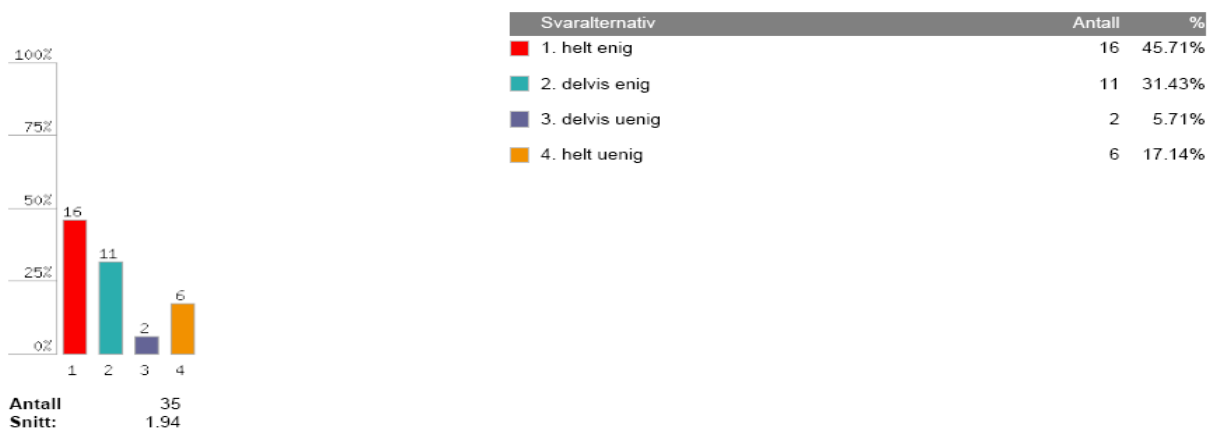
Ifølge de brukerne som har svart, har imidlertid de offentlige låneordningene mindre betydning for valg av løsning enn de offentlige tilskuddene. For 36 % av brukerne har de offentlige låneordningene hatt avgjørende betydning for valg av løsning, mens de offentlige tilskuddene har hatt en avgjørende betydning for 53 %.

Ser vi på hvor mange som oppgir at ordningene har hatt liten eller ingen betydning får vi også bekreftet at de offentlige tilskuddene har større betydning enn låneordningene. Andelen brukere som mener de offentlige låneordningene har liten eller ingen betydning (50 %), er større enn andelen brukere som sier det samme om de offentlige tilskuddene (38 %).

De som krysset av for andre tilskuddsordninger i spørsmål 38, ble i undersøkelsen bedt om å spesifisere hva disse tilskuddsordningene var. Kommentarene kan tyde på at det i denne posten omfatter likt og ulikt. Noen ser ut til å ha krysset av for ”andre tilskuddsordninger” fordi de ikke selv er sikker på hvilken ordning de har fått midler fra. Andre har krysset av selv om de ikke har kommet så langt i prosessen at de vet hvilke tilskuddsordninger som vil kunne bli aktuelle.

77 % eller 27 respondenter oppfattet de offentlige finansieringsordningene som fleksible og målrettede, mens 17 % eller seks respondenter var helt uenige i dette:

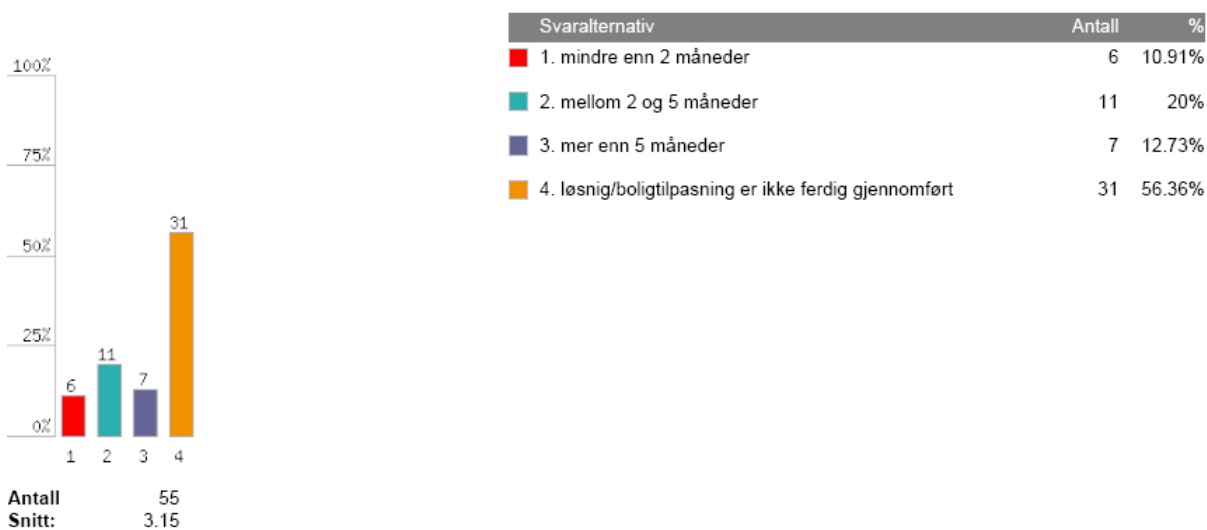
Spørsmål 44: Jeg opplever/opplevde at de offentlige finansieringsordningene er fleksible og målrettede

Tilfredshet med hensyn til valg av løsning

For nærmere 60 % tok det under fem måneder å beslutte boligløsning, mens for noe over 20 % var beslutning ikke fattet da undersøkelsen ble gjennomført. Som det fremgår av svaret på spørsmål 35, se under, var boligtilpasningen ikke ferdig gjennomført for 31 av 55 brukere som svarte på spørsmålet.

Spørsmål 35: Hvor lang tid har det tatt å få gjennomført løsning/boligtilpasning?

I spørsmål 46 ble brukerne spurt om hvilken løsning som ble valgt.

Antall svar: 55

Svaralternativer	Antall
1. installert trappeheis	16
2. installert løfteplattform	3
3. installert sjaktheis	1
4. installert rampe	10
5. installert andre hjelpemidler	12
6. bygget om/tilpasset garasje	4
7. bygget om/tilpasset adkomst fram til bolig	10
8. bygget om/tilpasset inngangsparti	18
9. bygget om/tilpasset dører	15
10. bygget om/tilpasset terskler	12
11. bygget om/tilpasset kjøkken	6
12. bygget om/tilpasset bad/dusj/WC	25
13. bygget om/tilpasset soverom	14
14. bygget om/tilpasset oppholdsrom	3
15. bygget om/tilpasset for å soverom, bad/dusj/WC, kjøkken i samme etasje	10
16. bygget om/tilpasset vinduer	5
17. bygget om/tilpasset annet	7
18. påbygg av ny garasje	6
19. påbygg av nytt inngangsparti	8
20. påbygg av nytt kjøkken	4
21. påbygg av nytt bad/dusj/WC	13
22. påbygg av nytt soverom	9
23. påbygg av nytt oppholdsrom	3
24. flyttet til annen bolig	7

Mange av brukerne har krysset av på flere løsninger/tilpasningsalternativer. Justert for dem som har krysset av på både ”bygget om/tilpasset” og ”påbygg av” har i alt 31 av de 55 brukerne som har besvart spørsmålet, bygget på nytt eller tilpasset bad/WC. Til sammen 21 brukere har bygget på nytt eller tilpasset inngangspartiet og 18 har bygget om eller bygget på nytt soverom. 16 har installert trappeheis og 10 har endret boligen slik at de har fått soverom, bad og kjøkken i samme etasje.

Et stort flertall av respondentene er helt (72 %) eller delvis (22 %) enige i at de har fått den løsningen de helst ville ha, se under. For de tre brukerne (6 %) som ikke hadde fått den foretrukne løsningen, skyldes dette at to av dem ikke hadde råd og at en av dem mente at kostnad ikke stod i forhold til utbyttet.

Spørsmål 47: Jeg har fått den løsningen jeg helst vil ha

3.3 Statskonsults vurderinger

Brukerne er unge og gamle av begge kjønn. De færreste har egen lønnsinntekt og de fleste bor i enebolig. Årsakene til at de har tilgjengelighetsproblemer i egen bolig varierer.

Gjennomsnittsbrukeren er en eldre kvinne med gradvis svekket helse. Hun har trygd som inntektskilde, og hun har problemer med adkomst og inngangsparti til eneboligen. Flere etasjer i huset gjør tilgang til bad og WC meget vanskelig.

Siden prøveprosjektets varighet ikke har strukket seg over mer enn et knapt år, er det begrenset hva som kan oppsummeres av brukererfaringer fra boligrådgivningen. Det totale antall brukere fra prøveperioden er forholdsvis lavt. Enda færre har kommet så langt i tilretteleggingsprosessen at de har fått prøvd ut resultatet av boligtilpasningen. Resultatene fra brukerundersøkelsen bør derfor ikke brukes til å trekke for entydige og bastante konklusjoner.

Resultatene viser imidlertid, ganske tydelig, at brukerne er gjennomgående fornøyde med den boligrådgivningen de har fått i løpet av Prosjekt Boligtilpasning. Selv uten tidligere og sammenlignbare data, mener vi svarene indikerer at ny organisering av boligrådgivningen har styrket brukertilfredsheten. Denne konklusjonen trekker vi bl.a. på bakgrunn av at prosjektets målsetting om å gi bruker én kontaktperson har vist seg å ha stor effekt. Hele 80 % av brukerne har fått tildelt én kontaktperson og 98 % mener at dette er viktig for bruker. Av påstandene i brukerundersøkelsene var det også påstanden ”Det er vesentlig å ha én fast kontaktperson i boligrådgivningen å forholde seg til” som fikk høyest tilslutning.

Lavest tilslutning fikk påstanden ”Jeg fikk god hjelp til å utrede min økonomi”. Her kan det selvsagt være at brukers ev. dårlige økonomiske evne påvirker graden av tilfredshet. Statskonsults vil likevel anta at det her kan være et utviklingspotensial, og den enkelte kommune bør ses nærmere på om og ev. hvordan hjelpen til å utrede brukernes økonomi kan gjøres bedre.

Et flertall av brukerne oppgir at de offentlige tilskuddene har hatt en avgjørende betydning for valg av løsning, og et positivt resultat for Prosjekt Boligtilpasning er at nesten 80 % av brukerne oppfatter finansieringsordningene som fleksible og målrettede. Et stort flertall har også fått den løsningen de helst ville ha.

Flere brukere trekker imidlertid fram i kommentarene til skjemaet at prosessene tar uforholdsmessig lang tid. Hva som er rimelig tid vil selvsagt måtte variere med type tilrettelegging. 26 brukere (44%) oppgir at det har tatt 2 måneder eller mer å fatte en beslutning om løsning, for 11 av disse har det tatt mer enn fem måneder. 18 brukere oppgir at det tok to måneder eller mer å gjennomføre beslutningene.

Spørsmålet er om det er selve forsøket med boligrådgivning, teamorganisering m.m. som medfører trege prosesser eller om det er slik også for saker utenfor forsøksprosjektet.

Inntrykket fra intervjuene er at den nye organiseringen kan være mer ressurskrevende for de kommunale aktørene, noe som i seg selv kan medføre at hver enkelt sak tar lengre tid. Samtidig ble det understreket at saker innenfor prosjektet ofte gis prioritet, noe som kan tilsi raskere saksbehandling. Det gis også uttrykk for at kommunal ressursbruk og saksbehandlingstid, må vurderes opp mot bedre løsninger for bruker, og de aller fleste mente at nettoytten her er positiv.

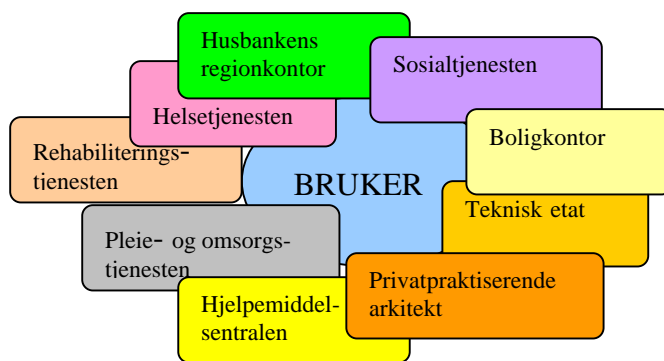
Dette bekreftes også av egevalueringen av boligrådgivningsfunksjonen. 36 av 38 aktører gir uttrykk for at den nye organiseringen resulterer i bedre boligløsninger for bruker, og nesten like mange gir uttrykk for at ressursforvaltningen er god.

Intervjuene bekrefter også at innføringen av én kontaktperson har vært en suksess. Representanter fra brukerorganisasjonene peker imidlertid på at én kontaktperson i noen tilfeller *kan* fungere negativt dersom kontaktpersonene fungerer som en ”sperr” i systemet. Det er viktig å være klar over dette, for å kunne forebygge at så skjer.

4 Boligrådgivningsfunksjonen

4.1 Oppdrag og metode

Oppdragsgiver ønsket også å gjennomført en evaluering av den kommunale *boligrådgivningsfunksjonen*. Samhandlingen mellom de ulike aktørene på kommunalt nivå og samhandlingen mellom kommunalt nivå og de statlige etatene skulle være en del av denne evalueringen.

Figur 2. Ulike kommunale og statlige aktører i boligrådgivningen

Nærmere definerte problemstillingene oppdragsgiver ønsket belyst var

- har forsøkene ført til økt kompetanse og bedre og mer helhetlig og samordnet boligtilrettelegging
- erfaringer fra ulike organisasjonsmodeller
- prosjektdokumentasjon

Under planleggingen av og ved oppstart av Prosjekt Boligitilpasning var intensjonen at man i Prosjekt Boligitilpasning skulle prøve ut ulike nye organisasjons- og samhandlingsmodeller for boligrådgivningsfunksjonen, og i forarbeidet til prosjektet var det identifisert tre ulike modeller: interkommunalt samarbeid, ulik kommunal organisering, store/små kommuner.

Siden både Bergen og Trondheim er med i prosjektet sammen med en rekke mindre kommuner, ble aspektet store vs små kommuner fanget opp. Tidlig i prosjektperioden ble det imidlertid klart at prøvekommunene fikk problemer med å forholde seg til den tredelte modellinndelingen, og man gikk bort fra målsettingen om en systematisk utprøving av tre ulike modeller.

For evalueringen har dette hatt som konsekvens at de to siste problemstillingene gjengitt ovenfor, ble helt og delvis uaktuelle. I evalueringen har derfor oppmerksomheten i hovedsak vært rettet mot den første problemstillingen.

Samtlige prøvekommuner valgte ulike teammodeller - med "Lindås-modellen" som grunnmodell - hvor de ulike kommunale aktørene samarbeidet om boligrådgivningen, og hvor det ble vektlagt å oppnevne én fast kontaktperson for den enkelte bruker.

Med utgangspunkt i Excellencemodellen utformet Statskonsult et egevalueringsskjema bestående av 38 påstander som de impliserte aktørene skulle ta stilling til ved å si seg helt enig, delvis enig, delvis uenig eller helt uenig. Det ble utarbeidet påstander både om

virkemiddelbruken og om resultatene, og de skulle belyse samtlige delområder i figur 4 på side 20.

Ved hjelp av kommunekontaktene fikk Statskonsult e-postadressene til alle de impliserte aktørene i de enkelte prøvekommunene, og samtlige ble invitert til å ta stilling til påstandene.

4.2 Funn

Samtlige prøvekommuner deltok i egnevaluering med unntak av Osterøy kommune som meldte fra om at de pga. mannskapsmangel i praksis er utmeldt av Prosjekt Boligtilpasning. Tabellen nedenunder viser prøvekommunenes deltakelse i egnevalueringen.

Prøvekommune	Teamarbeidere	Antall svar	Prosent
Bergen	4	3	75 %
Bømlo	3	3	100 %
Fjell	2	2	100 %
Kvam	2	2	100 %
Kvinnherad	4	2	50 %
Lindås	4	3	75 %
Odda	3	3	100 %
Orkdal	3	3	100 %
Os	3	2	67 %
Osterøy	3	0	0 %
Stord	3	3	100 %
Sund	3	3	100 %
Trondheim	3	3	100 %
Ullensvang	5	2	40 %
Voss	3	4 ²	100 %
	48	38	79 %

Tabell 4: Prøvekommunenes deltakelse i egnevalueringen

Hvis vi holder Osterøy utenfor opptellingen har hele 84 % av medarbeiderne deltatt i egnevalueringen (38 av 45 mulige).

I tabellen på neste side presenteres frekvensfordelingen av svaralternativene for samtlige påstander.

² At mer enn tre har svart fra Voss, må skyldes at en respondent må ha oppgitt feil kommune. Siden undersøkelsens data er anonymisert har Statskonsult ikke mulighet til å rette opp feilen.

I kolonnen til høyre er snittverdien for påstanden angitt, og denne er beregnet ut fra at svaralternativene er gitt følgende verdi:

Helt enig 1 poeng Delvis uenig 3 poeng
Delvis enig 2 poeng Helt uenig 4 poeng

Egenevaluering Prosjekt Boligtilpasning		Helt enig	Delvis enig	Delvis uenig	Helt uenig	Snitt
1. Lederskap						
1.1	Ledelsen på min arbeidsplass behandlet og godkjente at vi skulle delta som forsøkskommune i Prosjekt Boligtilpasning	30	7	1	0	1,24
1.2	Ledelsen viser interesse og har forventninger til Prosjekt Boligtilpasning	15	10	11	2	2
2. Strategi, planlegging og organisering						
2.1	Vår nye måte å organisere boligrådgivningsfunksjonen på skiller seg klart fra hvordan den var organisert tidligere	13	11	10	4	2,13
2.2	Tidligere tilbakemeldinger fra brukerne har vært en medvirkende faktor i valg av ny organisering	3	10	17	8	2,79
2.3	Vi har klare målsettinger om hva vi skal oppnå med den nye organiseringen	20	15	3	0	1,55
2.4	Et av målene er at den skal resultere i bedre boligrådgivning for bruker	38	0	0	0	1
2.5	Vår nye organisering av boligrådgivningsfunksjonen har en klar oppgave- og ansvarsdeling	16	19	2	1	1,68
2.6	Jeg har god oversikt over hvem som er aktører i boligrådgivningen og hvilke oppgaver og ansvar den enkelte aktør har	26	9	2	1	1,42
2.7	Vår nye måte å organisere boligrådgivningsfunksjonen på er beskrevet skriftlig	10	10	8	10	2,47
3. Medarbeidere						
3.1	Jeg deltok aktivt i å utforme den nye organiseringen for boligrådgivningsfunksjonen	17	12	8	1	1,82
3.2	Jeg deltar aktivt for å få den nye organiseringen til å virke etter hensikten	24	12	2	0	1,42
4. Partnerskap og ressurser						
4.1	De ulike aktørene som utøver boligrådgivningen har en enhetlig forståelse av hvordan oppgaver og ansvar er organisert	13	20	4	1	1,82
4.2	Kommunikasjonen mellom aktørene er god	23	13	2	0	1,45
4.3	Vi forvalter de menneskelige ressursene som deltar i boligrådgivningen bra	20	15	3	0	1,55
4.4	Vi forvalter de økonomiske ressursene vi har til disposisjon bra	22	12	4	0	1,53
5. Prosesser						
5.1	Vi gir brukeren én fast kontaktperson å forholde seg til	14	20	3	1	1,76
5.2	Vi lykkes med å koordinere rådgivningstjenestene	13	24	0	1	1,71
5.3	Vi er gode på rådgivning knyttet til utredning av økonomi	22	12	3	1	1,55

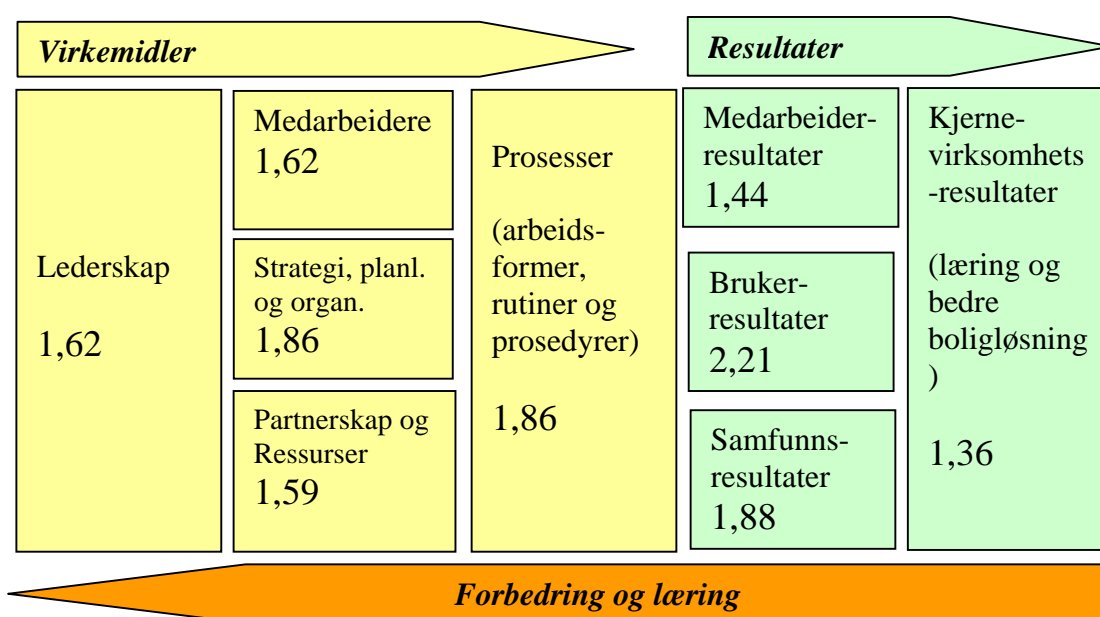
5.4	Vi gir tilstrekkelig informasjon om ulike offentlige tilskudds- og låneordninger	17	19	2	0	1,61
5.5	Vi gir tilstrekkelig informasjon om forskjellige boligløsninger som kan dekke den enkelte brukers behov	10	28	0	0	1,74
5.6	Vi legger vekt på å ikke å overstyre bruker	31	7	0	0	1,18
5.7	Vi har et system for å notere oss/fange opp alle tilbakemeldinger fra brukerne	4	14	14	6	2,58
5.8	Vi gir god hjelp til selve iverksettingen av tiltak	13	18	7	0	1,84
5.9	Vi ber om tilbakemelding fra hver enkelt bruker om de er fornøyd med boligrådgivningen	5	12	15	6	2,45
5.10	Vi bruker tilbakemeldinger fra brukerne til å videreutvikle våre tjenester	7	19	12	0	2,13
6. Medarbeiderresultater						
6.1	At min kommune er med Prosjekt Boligtilpasning har en positiv innflytelse på mitt arbeidsengasjement	25	13	0	0	1,34
6.2	Den nye organiseringen har bidratt til at jeg har videreutviklet min boligrådgivningskompetanse	23	11	3	1	1,53
6.3	Jeg har større breddekompetanse nå enn tidligere	24	11	3	0	1,45
7. Brukerresultater						
7.1	Brukerne er tilfredse med måten vi har organisert boligrådgivningsfunksjonen på	13	21	3	1	1,79
7.2	Brukeren er mer tilfredse enn tidligere	11	22	4	1	1,87
7.3	Vi måler brukertilfredshet	1	6	19	12	3,11
7.4	Vi fanger opp flere brukere nå enn før	13	16	3	6	2,05
8. Samfunnsresultater						
8.1	Vi har fått positive tilbakemeldinger fra andre i lokalsamfunnet (media, borgere, politikere) på den nye måten å organisere boligrådgivningen på	3	12	11	12	2,48
8.2	Vårt samarbeid med Husbanken er mer formålstjenlig enn tidligere	21	14	3	0	1,53
8.3	Vårt samarbeid med Hjelpemiddelsentralen er mer formålstjenlig enn tidligere	19	14	5	0	1,63
9. Kjernevirksomhetsresultater						
9.1	Den nye organiseringen resulterer i bedre boligløsninger for bruker	19	17	2	0	1,55
9.2	De økonomiske virkemidlene brukes mer fleksibelt enn tidligere	26	10	2	0	1,37
9.3	Den samlede kompetanse hos Hjelpemiddelsentralen, Husbanken og boligrådgivningsfunksjonen i kommunen nyttes bedre enn tidligere og gir større uttelling for bruker	25	13	0	0	1,34
9.4	Resultatene av forsøksordningen tilsier at den bør gjøres permanent og omfatte hele landet	32	6	0	0	1,16

Tabell 5: Svarfordelingen på påstandene som inngikk i egevalueringen

For å anskueliggjøre hvilke av elementene Excellencemodellen aktørene er mest og minst fornøyd med, har vi med utgangspunkt i snittverdiene for hver enkelt påstand, beregnet gjennomsnittlig snittverdi for de ulike delområdene eller temaene påstandene er ordnet i, jf. figur 4 på neste side.

Som det framgår av tabell 5 og figur 6 er de kommunale aktørene mest fornøyd med kjernevirksomhetsresultatene, og et stort flertall av respondentene mener at forsøksordningen bør gjøres permanent og at den bør omfatte hele landet. Brukerresultatene gis dårligst score. Her trekker det særlig ned at svært få måler brukertilfredshet. Dette synliggjøres også på virkemiddelsiden hvor prosesser knyttet til tilbakemelding fra brukerne gjennomgående får lavere score enn informasjons- og rådgivningsprosesser (jf. pkt. 5.1 – 5.10 i tabell 5).

På virkemiddelsiden ellers, er aktørene mest fornøyd med samhandling med andre og forvaltning av økonomiske ressurser. Kommunikasjon mellom aktørene får særlig høy score. Når det gjelder *Strategi, planlegging og organisering* er det relativt store variasjoner i score (jf. pkt. 2.1 – 2.7 i tabell 5). Alle er helt enige i bedre boligrådgivning for bruker er et sentralt mål, men aktørene er mindre enig i at tilbakemeldinger fra brukerne har vært en medvirkende faktor til utprøving av en ny organisering. Valg av organisering er også i mindre grad beskrevet skriftlig.

Figur 4: Evalueringens skår på Excellencemodellens delområder

De samlede resultatene er brutt ned på kommunenivå, og den enkelte prøvekommune har fått tilsendt resultatet av egnevalueringen fra egen kommune som grunnlag for diskusjoner og videre utvikling av organiseringen av den kommunale boligrådgivningsfunksjonen.

4.3 Statskonsults vurderinger

Samtlige aktører som deltok i egnevalueringen var helt enige i at et av målene med Prosjekt Boligtilpassing var at det skulle resultere i bedre boligrådgivning for bruker. Av de 38 aktørene var også 32 helt og 6 delvis enig i at resultatene fra prosjektet tilsier at forsøksordningen gjøres permanent, jf. tabellen på neste side.

Påstand		Snittskår
2.4	Et av målene er at den (vår nye organisering) skal resultere i bedre boligrådgivning for bruker	1
9.4	Resultatene av forsøksordningen tilsier at den gjøres permanent og omfatte hele landet	1,16

Tabell 6: Påstandene aktørene var mest enige i

Egenevalueringen viser altså at de impliserte aktørene er meget godt tilfredse med Prosjekt Boligitilspasnings måloppnåelse. De gir også uttrykk for at kommunens deltakelse i prosjektet har hatt en meget positiv innvirkning på deres arbeid. Dette kommer godt til uttrykk i figur 4 øverst på siden, ved at ”Kjernevirksomhetsresultater” er det delområdet som får best resultat (lavest skår) og ”Medarbeiderresultater” får nest best resultat.

”Brukerresultater” er derimot det delområdet som får dårligst resultat (høyest skår). Det som trekker ned er at et flertall av de impliserte aktørene sier at de ikke måler brukertilfredshet, dvs. at deres oppfatninger om brukertilfredshet bygger mer på antagelser enn på fakta.

Når de derfor gir uttrykk for at brukerne er mer fornøyde enn før, kunne de teoretisk ta helt feil. Ser vi på resultatene fra den brukerundersøkelsen som er gjennomført i forbindelse med denne evalueringen, kan det imidlertid synes som om aktørene har rett. De brukerne som har svart på brukerundersøkelsen er gjennomgående godt fornøyd med boligrådgivningsfunksjonen. Statskonsult vil likevel peke på det forbedringspotensialet kommunene har ved å legge opp til og sikre en systematisk og løpende måling av brukertilfredshet. Da vil videre utviklingsarbeid kunne bygge på fakta i stedet for antagelser som ofte kan vise seg gale.

At aktørenes oppfatninger og antagelser ikke alltid stemmer helt med hva brukerne synes, kan illustreres ved hjelp av påstand 5.3. Av aktørene er 22 helt enig og 12 er delvis enig i at ”Vi er gode på rådgivning knyttet til utredning av økonomi”. Kun 1 er helt uenig og bare 3 er delvis enig. Rådgivning knyttet til utredning av økonomi er noe av det aktørene synes de flinkest til. Brukerne er ikke enige, de mener noe annet. Som vi så av bl.a. kapittel 3.3, var det påstanden ”Jeg fikk god hjelp til å utrede min økonomi” som fikk dårligst resultat i brukerundersøkelsen, og godt over halvparten av brukerne var ikke enige i dette.

I intervjuene med kommunene sier flere at økonomisk rådgivning ofte kan være vanskelig, det blir ”feil” for mange at ergoterapeuten skal snakke om og ha greie på økonomi og noen brukerne vegrer seg for å diskutere økonomi og finansielle løsninger. Andre brukere har generelt dårlig styring over egen økonomi, og det er behov for langt mer omfattende bistand – også fra andre kommunale etater - enn økonomisk rådgivning kun knyttet til tilrettelegging av boligen. Dette kan kanskje være med på å forklare meningsforskjellen mellom kommunale aktører og brukere. Fra kommunalt hold pekes det også på at noen brukere gir lav score her dersom de er misfornøyd med den økonomiske bistanden de har fått.

At det kan være gevinster å hente ved å arbeide ytterligere med å brukerrete boligrådgivningsarbeidet, kommer også tydelig frem når vi ser på hvilke enkeltpåstander som fikk dårligst resultat i egnevalueringen, og der hvor flere av aktørene var uenige enn enige, jf. tabellen på neste side.

Påstand		Snittskår
7.3	Vi måler brukertilfredshet	3,11
2.2	Tidligere tilbakemeldinger fra brukerne har vært en medvirkende faktor i valg av ny organisering	2,79
5.7	Vi har et system for å notere oss/fange opp alle tilbakemeldingene fra bruker	2,58
5.9	Vi ber om tilbakemeldinger fra hver enkelt bruker om de er fornøyd med boligrådgivningen	2,45

Tabell 7: Påstandene aktørene var minst enige i

Nesten 50 % oppgir at de ikke har beskrevet den nye måten å organisere boligrådgivningen på skriftlig. Dette kan forklare hvorfor kun et par av brukerne oppga at de tok kontakt med boligrådgivningen fordi de hadde lest om det. Både for brukere og for ansatte vil det være nyttig å få tilgang til skriftlig informasjon, så her er det helt klart også et forbedringspotensial.

Som redegjort for tidligere valgte samtlige prøvekommuner en teammodell, hvor de ulike kommunale aktørene samarbeidet om boligrådgivningen. Hvem som har inngått i teamet, og hvordan de har organisert samarbeidet har imidlertid variert. Et flertall av teamarbeiderne har tilhørt pleie- og omsorgstjenesten eller sosialkontoret, og ergoterapeutene har helt klart utgjort den største yrkesgruppen.

Noen kommuner har også trukket inn teknisk etat eller personer med byggteknisk kompetanse i teamene. På Midtvegsseminaret og i intervjuene Statskonsult har hatt med noen utvalgte kommuner kom det frem at dette ikke alltid vært har vært like lett å få til. Når teknisk etat først deltar, er erfaringene imidlertid udelt positive. I intervjuene med kommunene trekkes det bl.a. frem positive ringvirkninger som at deltakere fra teknisk etat tenker mer "universielt" i forbindelse med planlegging og prosjektering av nybygg i kommunen.

I forsøket har det vært ønskelig å se på likheter og forskjeller mellom kommuner med ulikt innbyggertall. Erfaringene så langt har vist at den største kommunen – Bergen – har valgt en noe annen organisering og tilpasning enn de andre kommunene i forsøket. Både pga. størrelse og pga. interne organisatoriske forhold (ergoterapitjenesten organisert i åtte bydeler), valgte Bergen å etablere et "team" / en arbeidsgruppe som har laget en veileder/håndbok for å få til god boligrådgivning. Trondheim, den andre store kommunen, i prosjektet har derimot organisert seg mer eller mindre på samme måte som de øvrige mindre kommunene med et team som sammen ser på og forholder seg til utvalgte saker.

Små kommuner har få saker og kan behandle disse i et tverrfaglig team uten at det blir for ressurskrevende. Faren for at det å arbeide i team vil bli for ressurskrevende kan synes å bli større, jo større kommunen er. Dette skyldes ikke minst at nytten av faste møter/strukturer må veies opp mot kostnadene, men også at større kommuner ofte har mer "spisskompetanse" til rådighet som det kan være hensiktsmessig å trekke på i enkeltsaker, men som ikke kan/vil inngå i faste team. Det vil være behov for noen "silingsmekanismer", ev. prosedyrer for hvordan identifisere og behandle denne type rådgivningssaker (jf. Bergen). Hvem må sjekkes? Hvem skal/kan kontaktpersonen kontakte for å få utredet alternative løsninger? Hvordan skal/kan økonomisk rådgivning best gis? Osv.

5 Fleksibel bruk av statlige virkemidler

5.1 Oppdrag og metode

Stønad til bygningsmessige og sanitærtekniske endringer i bolig og bygging av bolig for funksjonshemmede ble overført fra folketrygden til Husbanken i 1978. Ved overføringen fikk Husbanken ansvar for prosjektering og bygningsmessige tilpasninger, og Rikstrygdeverket fikk ansvar for tildeling av hjelpemidler. Tilbakemeldinger fra brukere, kommuner og hjelpemiddelsentraler til Rikstrygdeverket viser imidlertid at det oppsplittede ansvaret har medført gråsoner, dobbeltarbeid og uoversiktlige ordninger både for brukere og for dem som skal gi brukerne faglig bistand.³

Ett av formålene med Prosjekt boligtilpasning har derfor vært å prøve ut en mer fleksibel, samordnet og målrettet bruk av statlige låne- og tilskuddsmidler. Erfaringene fra prosjektet skal danne grunnlag for forslag om bedre utnyttelse av tilskuddsmidler på tvers av sektorene som er kostnadseffektive for stat, kommune og individ.

Å belyse effektene av denne utprøvingen skulle inngå i evalueringen, og oppdragsgiver ønsket at vi skulle innhente

- erfaringer med forsøksordningen (heistilskuddet)
- erfaringer med utredningstilskuddet
- andre innspill fra virkemiddelapparatet

I dette kapitlet vil vi presentere synspunkter på hvordan finansieringsordningene fungerer. Til sist i kapitlet vil vi presentere Statskonsults vurderinger og anbefalinger knyttet til finansieringsordningene.

Beskrivelsene er basert på intervjuer samt data fra brukerundersøkelsen og egevalueringen som de ansatte i kommunene har gjennomført. Vi har gjennomført intervjuer med representanter for

- hjelpemiddelsentralen i Sør-Trøndelag og i Hordaland
- husbankens regionkontor i Trondheim og Bergen
- Trondheim kommune, Bergen kommune, Os kommune og Voss kommune
- brukerorganisasjonene (FFO og NHF) sentralt
- NHF i Hordaland

Brukerundersøkelsen er benyttet med stor forsiktighet der datagrunnlaget er mangelfullt fordi kun et lite antall brukere har svart på spørsmålet. Statskonsult vil også understreke at vi kun i begrenset grad har innhentet data fra brukersiden utover det som framkommer i brukerundersøkelsen.

5.2 Om finansieringsordningene

Både Rikstrygdeverket og Husbanken har ordninger som skal bidra til å finansiere tilrettelegging for bedre tilgjengelighet i egen bolig. Husbankens ordninger er rammebevilget og er basert på økonomisk og funksjonell behovsprøving. Folketrygdens ordninger er gitt i

³ NOU 2002:2 *Boligmarkedene og boligpolitikken* (Boligutvalget) anbefaler også at grensene mellom Folketrygdens og Husbankens finansieringsansvar bør bli klarere.

form av en overslagsbevilgning og er rettighetsbasert for mennesker med varig og vesentlig nedsatt funksjonsevne.

”Heistilskudd”

I forbindelse med Prosjekt Boligtilpasning ble RTV gitt mulighet til å bruke folketrygdens midler mer fleksibelt på hjelpemiddelområdet. Det innebærer at trygden kan utbetale et tilskudd til bruker i stedet for hjelpemiddel for å unngå de såkalte ”paradokssakene”, der det installeres dyre hjelpemiddelløsninger (trappeheis og/eller løfteplattform) i stedet for å gjøre bygningsmessig tilrettelegging. Forutsetningen for å få tilskudd er at bruker må fylle alle kriteriene for å få trappeheis og/eller løfteplattform i henhold til Lov om folketrygd. Tilskuddet skal ikke overstige hjelpemiddelets kostnad. Tilskuddet skal inngå i en felles ”kasse” sammen med midler fra Husbanken og kommunene, og det skal ikke tas med i beregningsgrunnlaget for brukers økonomi ved vurdering av om bruker kommer inn under Husbankens ordninger.

Utredningstilskudd

I forbindelse med prosjektet har Husbanken lagt til rette for utprøving av et såkalt Utredningstilskudd. Utredningstilskuddet erstatter det som kalles Prosjekteringstilskudd. Bakgrunnen for endringen er at Prosjekteringstilskuddet ikke alltid har fungert etter hensikten. Noen ganger har det vist seg at det som blir prosjektert ikke gir den beste løsning på problemet, og andre ganger har det vist seg at det ikke er økonomi til å realisere prosjektet. Målet med Utredningstilskuddet er derfor bl.a. å få en mer helhetlig utredning der særlig økonomiske spørsmål blir vurdert på et tidlig tidspunkt.

Utredningstilskuddet kan gis i to trinn: Utredningstilskudd I og Utredningstilskudd II. Begge tilskuddene forvaltes av Husbankens regionkontorer. Formålet med trinn I er å vurdere mulighetene for tilpasning av bolig. Før tilskudd kan gis, må kommunen utrede brukers økonomi og behov. Utredningstilskudd II kan benyttes til å dekke prosjekteringsutgifter i forbindelse med valgt tiltak (jf Utredningstilskudd I). Det kan gjelde utbedring av eksisterende bolig, oppføring av ny bolig eller kjøp av brukt bolig.

Tilskudd til tilpasning av bolig

Tilskudd til tilpasning av bolig skal bidra til at eldre og funksjonshemmede får en bolig som over tid fungerer godt i forhold til bevegelsesvansker eller annen funksjonshemming. Kommunen administrerer ordningen, men får midler fra Husbanken beregnet ut fra ulike kommunale faktorer. Tilskuddet kan dekke godkjente kostnader opp til maksimalt 40 000 kroner per bustad. Spesialtilpasninger eller utbedringer som er dyrere enn 40 000 kroner, kan finansieres med en kombinasjon av tilskudd og lån. I forsøksperioden ville man prøve ut en lempeligere praksis mht. tilskuddsutmåling.

Tilskudd til etablering i bolig

I tillegg til lån kan tilskuddet helt eller delvis dekke egenkapital ved boligetablering eller utbedring av bolig for vanskeligstilte grupper med svak økonomi. Kommunen administrerer tilskuddet og søker årlige midler fra Husbanken. I prosjektet ville man prøve ut en mindre streng behovsprøving.

Startlån

En låneordning som blir administrert av kommunene. Startlån skal medvirke til at husstander med svak økonomi og andre vanskeligstilte skal skaffe seg en nøktern og hensiktsmessig bolig. Startlån kan også brukes til utbedring av eksisterende bolig.

Oppføringslån (t.o.m. 2005)

Husbanken kan gi lån til oppføring av ny bolig. Når boligen må spesialtilpasses grunnet funksjonshemming, kan det gis høyere lån enn vanlig.

Utbedringslån (t.o.m. 2005)

Eldre over 60 år og funksjonshemmede kan få lån til utbedring av boligen. Kommunen kan i disse sakene velge om de ønsker å behandle søknaden selv eller videresende den til Husbanken for behandling.

Grunnlån (f.o.m. 01.07.05)

Husbanken kan gi lån til oppføring av ny bolig og utbedring av bolig. Låntaker kan selv velge inntil 80 % låneutmåling. Kommunen kan i tilpasningssaker velge om de vil behandle søknaden selv eller videresende den til Husbanken for behandling.

En mer detaljert oversikt over tilskudds- og låneordninger finnes i vedlegg 2.

5.3 Funn

Store variasjoner i tilretteleggingskostnader og tilskuddsandel

I brukerundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi hvor mye den valgte løsningen/boligtilretteleggingen hadde kostet. 29 brukere besvarte spørsmålet, åtte av dem med "vet ikke". Sju av de 21 brukerne som svarte, oppga at kostnaden beløp seg til under 100 000 kroner, åtte av brukerne oppga kostnader på mellom 100 000 og 500 000, og fire oppga kostnader på mellom 1 og 5 millioner. En bruker som fikk installert trappeheis, hadde ingen egne kostnader.

Vi ba også respondentene angi hvor mye de hadde mottatt i tilskudd og 19 av 29 respondenter oppgir at de til sammen har mottatt nær 2,2 mill. kr. Dette tilsvarer at de brukerne som *har* fått tilskudd, i gjennomsnitt har fått vel 115 000 kr hver (16% av gjennomsnittlig oppgitt kostnad) 11 av de 19 brukerne oppgir å ha mottatt under 50 000 kroner, tre oppgir å ha mottatt mellom 50 000 og 100 000 kroner, og fire oppgir å ha mottatt mellom 300 000 og 600 000 kroner. Tilskuddenes andel av samlede tilretteleggingskostnader varierer også fra 0 til nær 100 prosent.

Om bruken av virkemidlene

29 brukere har også besvart spørsmålet om hvilke offentlige tilskuddsordninger de har benyttet. Som det fremgår av spørsmål 38 i kapittel 3, har ni brukere benyttet Husbankens utredningstilskudd I, og ti brukere har benyttet Husbankens utredningstilskudd II. Bare fire respondenter oppgir å ha fått tilskudd fra Folketrygden til utbedring av bolig (heistilskudd). En gjennomgang av skjemaene viser at en av disse fire oppgir at han/hun også har fått utredningstilskudd og tilskudd til etablering av bolig.

Av spørsmål 38 fremgår det også at fire brukere oppgir å ha mottatt tilskudd til tilpasning av bolig. Ti brukere oppgir at de har mottatt midler fra "andre tilskuddsordninger", og en gjennomgang av spesifikasjonene her viser at fire av disse også har mottatt tilskudd til tilpasning av bolig. Til sammen har altså åtte av brukerne i brukerundersøkelsen oppgitt å ha mottatt midler fra denne ordningen. Tre til fire brukere har fått et tilpasningstilskudd på kr 20 000, hvilket kan bety at tilskuddet ble innvilget før satsen ble doblet et stykke ut i prosjektperioden. De resterende fire til fem har tilsynelatende fått et noe høyere tilskudd, men her er det uklart om tilretteleggingstilskuddet utgjør hele "pakken" eller ikke.

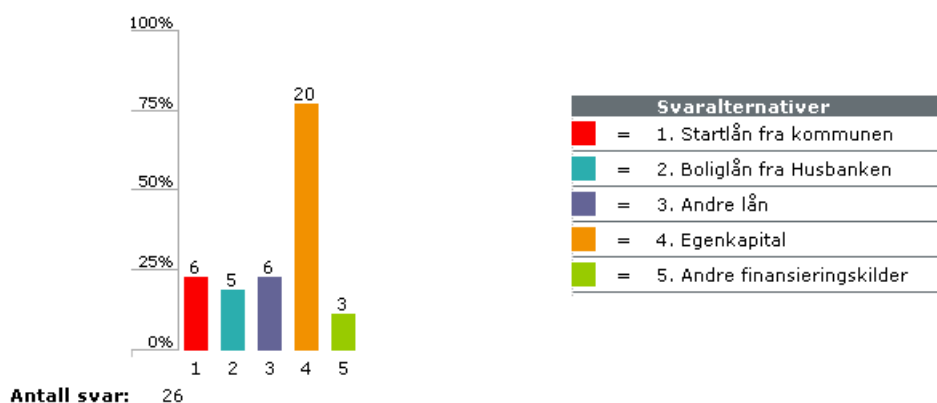
Bak ”andre tilskuddsordninger” skjuler det seg i tillegg to brukere som har fått utbedringstilskudd (tilskudd til arkitekt) og to som har fått tilskudd fra hjemstedskommunen⁴.

Når det gjelder tilskudd til etablering av bolig, viser svarene på spørsmål 38 at til sammen fire brukere har oppgitt å ha mottatt et slikt tilskudd.

Kun én bruker oppgir å ha fått både utbedringstilskudd, etableringstilskudd og tilpasningstilskudd. Den mest ”vanlige” kombinasjonen synes å være utbedringstilskudd og tilpasningstilskudd.

Av 26 brukere som har svart på spørsmål 40, se nedenfor, om hvilke øvrige finansieringskilder de har benyttet, har hele 20 brukere oppgitt å ha supplert med egenkapital, 11 har fått startlån eller annet lån fra kommunen/Husbanken, mens åtte har finansiert tilpasningen ved hjelp av andre lån/finansieringskilder.

Spørsmål 40: Hvilke øvrige finansieringskilder har du benyttet?

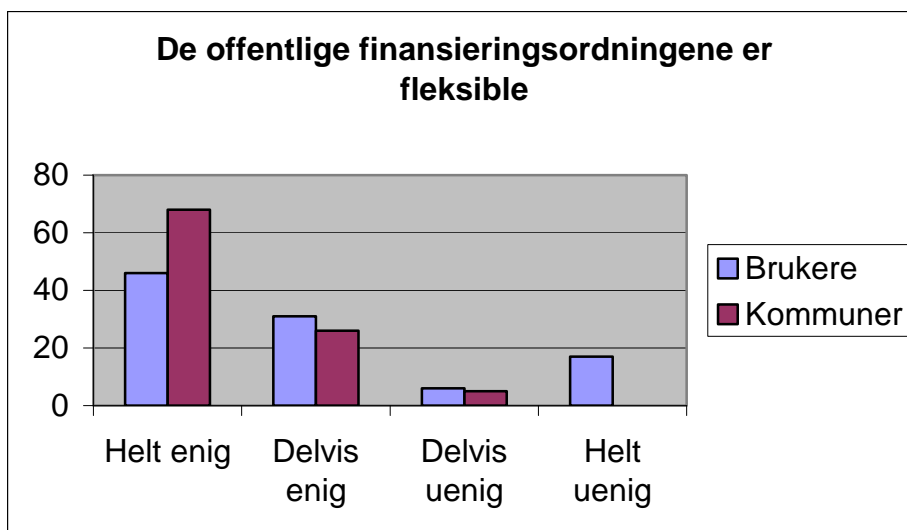
Fleksibel bruk av virkemidlene oppleves positivt, men prosjektperioden har vært kort

Gjennom intervjuene fremkommer det at både kommuner, Husbanken og Hjelpemiddelsentralen er positive til en mer fleksibel bruk av de statlige virkemidlene, dvs. både Husbankens og folketrygdens virkemidler. Dette inntrykket bekreftes av egenevalueringen hvor hele 95 % mener at de økonomiske virkemidlene brukes mer fleksibelt nå enn tidligere. Kommunene gir også gjennom både intervjuer og egenevaluering uttrykk for at de tror brukerne er fornøyde med de mulighetene som større fleksibilitet gir.

Brakerundersøkelsen viser at et stort flertall mener at de har fått god informasjon om mulige boligløsninger og at de har fått god hjelp til planlegging og gjennomføring av tiltakene. Over 70 % oppgir også at de har fått den løsningen de helst ville ha (helt enig). Bare 6 % (tre personer) er helt eller delvis uenig i dette. På spørsmål om hvorvidt de offentlige finansieringsordningene er fleksible og målrettede oppgir 77 % at de er helt eller delvis enige. Samtidig er det nesten 20 % som er helt uenig i dette utsagnet, og det er kommentarer på at ordningene ikke er godt tilpasset brukernes behov og at ”alt er paragrafrettet og firkantet”.

Som vi ser av figur 5 på neste side, så er kommunenes ansatte noe mer positive til finansieringsordningene enn brukerne.

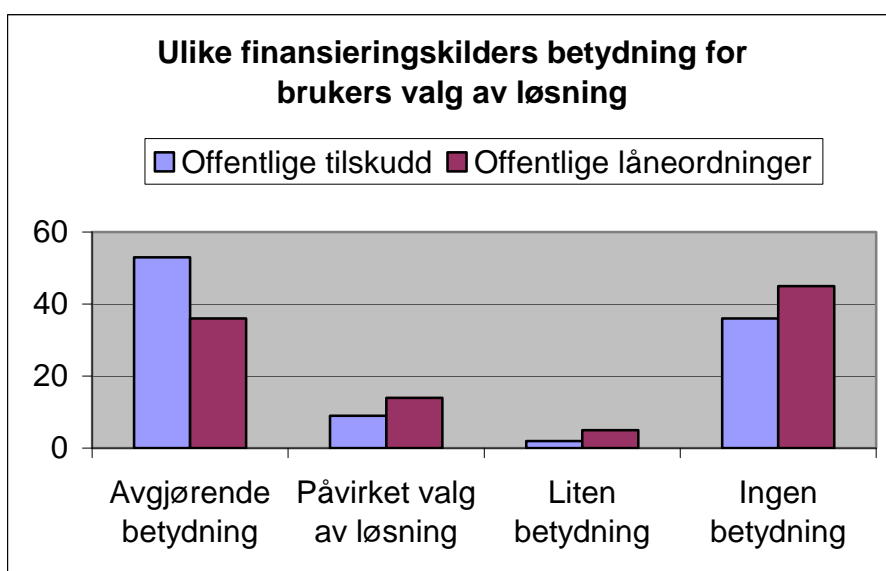
⁴ Mange brukere har tydeligvis vært usikre på hva tilskuddet/-ene ”heter”.

Figur 5: Brukere og kommuneansattes vurdering av finansieringsordningene (basert på brukerundersøkelsen og egevalueringen). Tall i prosent.

Som det fremgår av figur 6 under, oppgir (53 %) av dem som har besvart spørsmålet, at offentlige tilskudd har hatt avgjørende betydning for valg av løsning, mens så mange som 36% mener det ikke har hatt noen betydning. Av kommentarene fremkommer det at det er et ønske om større tilskuddsbeløp. Bl.a. nevnes det at tilskuddene i enda større grad bør tilpasses markedsprisene og den enkelte brukers behov. Noen er også misfornøyd med langtekkelige prosesser før vedtak om ev. tilskudd og lån fattes.

Det er en større andel (45%) som opplever at de offentlige låneordningene ikke har noen betydning for valg av løsning. Likevel er det hele 36 % som mener at også disse har vært avgjørende for løsningsvalget.

Figur 6: Ulike finansieringskilders betydning for brukers valg av løsning (tall i prosent)

Informantene i kommunene og de statlige etatene er også helt entydige i å mene at prosjektperioden har vært for kort til å kunne oppsummere effekter av den fleksible virkemiddelbruken. Som vi har vært inne på tidligere, er mange av boligtilpasningssakene svært tidkrevende, og det har derfor vært et begrenset antall saker i prosjektet der alternativ løsning faktisk er gjennomført.

Det har også tatt tid for en del kommuner å komme i gang med prosjektet. For Bergen kommune har det f.eks. vært en utfordring å finne "sin" plass i prosjektet når boligkontoret er organisert sentralt, mens ergoterapitjenesten er organisert lokalt (soner/bydeler). De har brukt tiden på å utarbeide rutiner for samarbeid mellom etatene i boligtilpasningssaker, men har foreløpig ikke høstet erfaringer med rutinene. Generelt kan det derfor sies at kommunene i forsøket har kommet ulikt langt i forhold til å prøve ut de ulike finansieringsordningene.

Som vi redegjorde for på side 26 oppga kun to brukere i brukerundersøkelsen å ha mottatt tilskudd fra egen kommune. Etter det vi har kjennskap til gjennom intervjuer og samtaler med berørte aktører i kommunene, gir forsøkskommunene i liten grad tilskudd eller lån ut over de ordningene som kommunen administrerer på vegne av Husbanken. Ut fra en vurdering av kommunenes egne kostnader knyttet til omsorgsbolig o.l. ville dette kanskje kunne være en rimeligere og bedre løsning i enkelte tilfelle.

Heistilskuddet kan benyttes av få, men virker positivt

Det såkalte "heistilskuddet" – ordningen med å få tilskudd til tilrettelegging av bolig i stedet for installert trappeheis og/eller løfteplattform – oppleves som svært positivt blant samtlige informanter. Som vi omtalte tidligere, var det fire av brukerne i brukerundersøkelsen som oppga å ha benyttet seg av denne muligheten, mens seksten valgte å installere hjelpemiddel. 20 % benyttet seg med andre ord av heistilskuddet. De faktiske tallene ved årets slutt viser at det i prosjektperioden er blitt innvilget heistilskudd til 24 personer, Hjelpemiddelsentralen i Sør-Trøndelag har gitt heistilskudd til 8 personer, mens Hjelpemiddelsentralen i Hordaland har gitt det til i alt 16 brukere. Når vi samtidig får opplyst at det i Hordaland ble bevilget midler til å installere 78 heiser, viser det at 17 % av brukerne i Hordaland valgte heistilskudd framfor installering av hjelpemiddel. 20 % og 17 % sammenfaller ganske godt, og det indikerer at over 15 % vil kunne komme til å velge heistilskudd.

Prosjektledelsen ga tidlig uttrykk for at heistilskuddet ville bli brukt i et relativt beskjedent omfang. Dette skyldes at det er et begrenset antall boliger der det er aktuelt å erstatte trappeheis med tilpasning. Erfaringene viser at dette stort sett dreier seg om eneboliger. Det er færre muligheter for denne type tilpasninger i rekkehus og leiligheter. Det er derfor lite bruk av denne type tilskudd i de sentrale byområdene.

Brugerundersøkelsen viser imidlertid at det store flertallet av brukerne bor i enebolig, og flertallet av boligene har to eller tre etasjer. Sammen med problemer knyttet til inngangsparti og bad/wc, er det faktum at boligen er over flere etasjer et problem for mange. Ut fra dette skulle man kanskje vente at heistilskudd hadde vært aktuelt for flere av disse brukerne.

En annen årsak til at heistilskuddet benyttes i relativt liten grad er at heis eller løfteplattform for mange er den enkleste løsningen. I mange tilfeller dreier det seg om eldre brukere, der større bygningsmessige tilpasninger ikke vurderes som aktuelt. I realiteten er den eneste alternative løsningen å flytte til annen bolig. I andre sammenhenger er behovet akutt og det er ikke anledning å vente den tiden det tar å utrede og tilpasse en bolig.

Pris er også helt klart et tema for flere. Brukerundersøkelsen viser at blant de som ikke har fått den løsningen de ønsket, så skyldes det primært kostnadene de selv vil ha.

Fra Hjelpemiddelsentralens side gis det likevel uttrykk for at det er et større potensial for bruk av heistilskudd enn det som brukes i dag. Kommunene kan bli mer offensive og foreslå alternative løsninger for brukeren. Hjelpemiddelsentralen kan også trekkes inn tidligere. Slik det er i dag, kommer de vanligvis inn i saken når løsning, dvs heis eller løfteplattform, allerede er valgt.

Hjelpemiddelsentralene opplever stort sett at det er greit å forholde seg til regelverket for tilskuddsordningen. Det har imidlertid blitt pekt på at det i enkelte tilfeller er vanskelig å avgjøre hvorvidt vedkommende bør få et tilskudd eller ikke. Dette *kan* tolkes som en indikasjon på at fleksibiliteten i forhold til øvrige ordningen fortsatt ikke fungerer godt nok.

Til tross for at heistilskuddet er aktuelt for et begrenset antall brukere, er det en helt entydig oppfatning blant alle informantene at ordningen er god at den bør videreføres og gjøres permanent. For brukere som tidligere ville ha kommet i en gråsone, oppfattes det nye heistilskuddet som svært positivt. Det at de nå får anledning til å velge alternative og ofte bedre løsninger enn heis og/eller løfteplattform, er svært viktig.

Utredningstilskuddet har vært uklart

Gjennom intervjuene har det fra enkelte fremkommet at det har rådet en viss uklarhet omkring Husbankens ulike ordninger. Dette gjelder særlig hva midlene knyttet til prøveprosjektet (Utredningstilskudd I og II) faktisk kunne brukes til.

På midtveisseminaret i prosjektet kom det frem at mange kommuner var svært usikre på hvilke type saker eller utgifter tilskuddet kunne brukes til å dekke. Husbanken brukte derfor midtveisseminaret til å opplyse kommunene om at tilskuddsordningen var svært fleksibel og at det var opp til kommunene å være kreative i forhold til å søke slikt tilskudd. Inntrykket er at kommunene kanskje har vært for ”regeltro” og ikke helt forstått at tradisjonelt regelstyrte etater, som Husbanken og Hjelpemiddelsentralen, har kunnet bruke stor grad av skjønn i tilskuddsforvaltningen under prøveprosjektet.

Informantene i Trondheim kommune synes det var vanskelig å se nytten av det nye utredningstilskuddet og mente at det ga større begrensninger enn det tidligere prosjekteringstilskuddet.

Brukerundersøkelsen viser også at det for en del brukere er uklart hvilke finansieringskilder de faktisk har benyttet. Flere oppgir at kommunen har gitt dem tilskudd. Dette skyldes antagelig at kommunen administrerer Husbankens ordninger.

Det fremkommer også at utredningstilskuddene har blitt mindre aktivt benyttet i Sør-Trøndelag enn i Hordaland. Dette kan skyldes at Husbankens engasjement har variert i de to fylkene.

Tilspasningstilskuddet

Ut fra hva vi vet om hvilke brukere som har behov for en boligtilrettelegging fremstår dette tilskuddet som aktuelt å benytte for flere brukere sammenlignet med Heistilskuddet, og åtte av brukerne i brukerundersøkelsen oppgir å ha mottatt tilskudd til tilpasning av bolig, dvs. dobbelt så mange som oppgir å ha benyttet seg av heistilskuddet.

Underveis i prosjektperioden har grensen for tilskudd til tilpasning av bolig blitt hevet til 40 000. Av brukerundersøkelsen ser vi at flere brukere har fått 20 000 kroner. Dette skyldes sannsynligvis at vedtak skjedde før grensen ble hevet, ev. at tilpasningskostnadene ikke har vært større.

I intervjuene ga kommunene uttrykk for at en mer lempelig praksis med hensyn til tilskuddsutmåling og en spissing av formålet som prosjektet la opp til, var positivt og viktig. Regelverket har tidligere blitt praktisert firkantet i noen kommuner, mens andre har brukt midlene til tiltak som ikke har medført bedre tilgjengelighet i egen bolig for brukere.

Tilskudd til etablering av bolig

Tildelingsreglene for dette tilskuddet ble ikke endret i forbindelse med Prosjekt Boligtilpasning, men som vi har sett oppgir fire brukere å ha mottatt midler fra tilskuddet.

Kommunal praksis

Flere kommuner har etablert egne kommunale retningslinjer for bruk og utnytting av Husbankordningene, og kommunene får gjennomgående positive tilbakemeldinger fra brukerne på at lån og tilskudd nå kan kombineres mer fleksibelt. Både brukerundersøkelsene og kommuneintervjuene indikerer at sentrale kommunale aktører kjenner finansierungsordningene godt og at det snarere har vært regelverket enn manglende kunnskap om ordningene som har hindret fleksibel bruk. Samtidig viser brukerundersøkelsen at det først og fremst er ergoterapi-/fysioterapitjenesten som har primærkontakten med potensielle brukere, og kunnskapene både om ordningene og om økonomisk rådgivning kan her variere.

Selv om det er positivt med fleksibel bruk av tilskuddsordningene, trekkes det imidlertid også fram eksempler på at brukerne i større grad selv ønsker å bestemme den konkrete bruken av tilskuddet, også til tiltak som ikke er tilskuddsberettiget som for eksempel nytt tak eller nye vinduer framfor tilpasning av bad. I slike tilfeller har kommunene en utfordring i å forklare brukere hvorfor de ikke kan få tilskudd.

5.4 Statskonsults vurderinger

Etter Statskonsults vurdering synes det klart at en mer fleksibel bruk av folketrygdens midler har vært vellykket. Til tross for at ordningen med det såkalte heistilskuddet er aktuelt for et mindre antall brukere totalt sett, har den resultert i stor brukernytte. Denne ordningen bør derfor videreføres og utvides til å gjelde alle landets hjelpemiddelsentraler.

I hvilken grad Husbankens ordninger har fungert etter forutsetningene synes noe mindre klart. Retningslinjene for bruk av utredningstilskuddet har ikke vært tydelige nok, men inntrykket er at der det har vært benyttet, har det vært brukt svært fleksibelt. Inntrykket er at Husbankens regionkontor i Bergen har vært en pådriver for fleksibel bruk av midlene i prøveperioden. Dette har utvilsomt hatt effekt, og det har blitt opplevd som positivt. Ved en eventuell utvidelse av ordningen til å gjelde hele landet vil det etter Statskonsults mening være viktig at rollen som pådriver blir ivaretatt. Å gå fra ”regelstyring” til mer ”utøvelse av skjønn” krever tid, kunnskap og trygghet. Etter vår vurdering bør ordningen fortsatt benyttes fleksibelt, men det bør samtidig utarbeides bedre informasjon om hvilke type problemer utredningstilskuddet kan benyttes til å løse og veiledningsmateriell i hva som skal vektlegges i utøvelsen av skjønn.

Alle kommunene er som sagt positive både til mulighetene for mer fleksibel bruk av virkemidlene og til mulighetene for at brukere kan få "heistilskudd" for å gjennomføre alternative boligmessige tilrettelegginger, men intervjuene avdekket ikke at denne muligheten hadde medført store endringer i bruken av de etablerte virkemidlene (lån og tilskudd). Den største endringen besto eventuelt i å bruke utredningstilskudd for å *vurdere* om bygningmessig tilrettelegging kan være et alternativ.

Når det gjaldt Husbankens andre mer etablerte virkemidler, er vårt inntrykk at kommunene bruker dem aktivt og utnytter fleksibiliteten så godt de kan. Den konkrete løsningen i hvert enkelt tilfelle vil selvsagt måtte variere. Det er foreløpig så få eksempler på "heistilskudd" at det ikke er mulig å si noe generelt om hvordan dette påvirker innretning og bruk av de øvrige virkemidlene, men inntrykket fra intervjuene er at kommunene tenkte "helhetlige" løsninger gitt tilgjengelige virkemidler og brukers økonomiske muligheter.

Selv om ordningene tydeliggjøres og fleksibiliteten i bruken øker, vil det fortsatt være en utfordring for kommuner og brukere å orientere seg om de ulike finansieringsmulighetene. God og tilgjengelig informasjon om mulighetene vil derfor fortsatt være viktig. Etter vår vurdering er det viktig med en *felles* informasjon om Husbankens og folketrygdens ordninger, både til kommuner og brukere. Vi tror også denne informasjonen bør inneholde en tydeliggjøring og eksemplifisering av hva "en mer fleksibel bruk av virkemidlene" betyr i praksis. Er det mer penger til den enkelte bruker? Forutsetter det bruk av kommunens egne midler? Hvordan kan og bør de ulike virkemidlene kombineres og utnyttes best mulig overfor brukere med ulike behov. Informasjonen må gjerne også vise til eksempler.

Slik vi ser det, kan det også være hensiktsmessig å reise en diskusjon om mulighetene for bruk av *kommunale* midler til boligtilpasning. Kommunene forvalter midler på vegne av Husbanken, men benytter så vidt vi vet i liten grad egne midler til å finansiere brukeres tilpasning av bolig. Kommunene har imidlertid kostnader knyttet til omsorgsboliger o.l. Vår oppfatning er derfor at også kommunene bør utfordres til å se mer helhetlig og fleksibelt på bruken av midler til helse- og omsorgstjenester. Det kan vise seg nyttig både for alle involverte parter, også kommunen selv.

6 Nytte og kostnader ved tilrettelegging av bolig

I analysen har vi en *mikrotilnærming* hvor vi har valgt ut ett ”boligtilpasningsproblem” og vurdert nytte og kostnader ved tre hovedalternativer, og en *makrotilnærming* hvor vi forsøker å se nytte og kostnader ut fra et nasjonalt perspektiv.

Mikrotilnærmingen drøfter ulike nytte- og kostnadseffekter samt ett konkret eksempel. Makrotilnærmingen bygger statistikk fra RTV og eksemplet under pkt. 5.2. RTV-statistikken skiller ikke mellom løfteplattformer og trappeheiser slik at disse ses under ett i denne sammenheng.

6.1 Oppdrag og metode

”Prosjektet ønsker en kost/nytte-analyse ved ulike løsningsalternativer som tilrettelegging av bolig gjennom bygningsmessige endringer, bruk av hjelpemidler for eksempel heisløsninger, flytting til omsorgsbolig etc. (for både bruker og offentlige etater).”

Kost-nyttevurderingen inneholder beskrivelser av nytteeffekter og kostnader. Noen effekter kan verdsettes i kroner, noen kan beskrives i fysiske størrelser mens andre kun kan beskrives kvalitativt. Dette kan derfor ikke bli en rendyrket kost–nytte analyse hvor alle nytteeffekter og kostnader verdsettes, men er mer en *kost-effektanalyse*, dvs en analyse med vekt på kvantitative og kvalitative beskrivelser av nytteeffekter i forhold til registrerte kostnader.

Viktige datakilder har vært resultatene av brukerundersøkelsen, intervjuene, egenevalueringen og dokumenter.

Det er vanskelig å finne gode kvantitative mål på nyttesiden. Den enkelte bruker har ikke grunnlag for å vurdere nytten av de forskjellige alternativene opp mot hverandre. Nyttvurderingene er derfor kvalitativt beskrevet og basert på skjønn. I analysen legges det imidlertid vekt på å beskrive hvilke forutsetninger som er lagt til grunn og hva vi bygger på.

Analysen er helt avhengig av tilgjengelig informasjon om utgiftene de ulike aktørene har og har hatt i forbindelse med boligtilpasning. Dette inkluderer brukers utgifter, de offentlige stønads- og tilskuddsmidlene samt utgifter knyttet til innkjøp, drift og vedlikehold. Det har ikke vært mulig å få noe fullstendig kostnadsbilde. Vi er derfor avhengig av å bruke eksempler. Disse eksemplene vil være mer eller mindre representative, og må følgelig forstås og anvendes med dette som utgangspunkt. Det er også lagt vekt på å gjøre eksemplene så enkle som mulig. Virkeligheten vil sannsynligvis være langt mer kompleks.

Et avgrenset antall kommuner og prosjektets (relativt) korte levetid gjør at eventuelle effektiviseringsgevinster ikke er de samme som det de vil være når systemet er godt innarbeidet.

6.2 Tre alternative løsninger for bruker

Følgende alternative tilpasninger er tatt med i analysen:

1. Installering av hjelpemidler (inklusive ev. nødvendige grunnarbeider og/eller bygningsmessige endringer) – trappeheis og/eller løfteplattform vil inngå her

2. Tilrettelegging av bolig gjennom bygningsmessige endringer
3. Flytting til ny/annen (omsorgs)bolig

Under hvert av punktene omtales et ”eksempel” basert på en konkret sak hvor pkt. 2 tilrettelegging av bolig, ble valgt.

6.2.1 Installering av hjelpemidler

Boligtilpasningen skjer gjennom installasjon av fysiske hjelpemidler. Ofte dreier det seg om ulike heisløsninger, løfteplattformer og/eller ramper.

Brukere

Den viktigste nytteeffekten er at brukerens tilgjengelighet til egen bolig bedres – tilgjengeligheten til nødvendige funksjoner og rom - og dermed også bruksverdien - øker.

Avhengig av bruker og brukers behov vil installasjon av hjelpemidler kunne ha noen positive tilleggseffekter som det ikke har vært mulig å måle kvantitativt, bl.a.:

- Det kan gå relativt kort tid fra behovene oppstår/meldes inn og til hjelpemidlet / -midlene er installert
- Det er enkelt å fjerne ev. hjelpemidler før salg/annen bruksendring

I utgangspunktet kunne en også tenke seg at installasjon av en heis i en flerhusholdningsbolig (blokk, bygård e.l.) kunne gjøre at også andre funksjonshemmede kan ha nytte av den. Så lenge det dreier seg om en trappeheis, er imidlertid dette lite aktuelt. Installering av trappeheis i denne type bygninger skjer kun unntakskvis både fordi det er kostbart og fordi det er knyttet mange andre negative konsekvenser til en slik installasjon.

Hjelpemidler er en rettighetsbasert og gratis ordning. Normalt påløper det derfor ikke kostnader for bruker, med mindre installeringen av heis eller løfteplattform krever bygningsmessige endringer.

Eventuelle ulemper knyttet til manglende funksjonalitet (heisen står eller går veldig sakte), mangelfullt vedlikehold e.l. vil kunne representere en fare (brannfelle) og en velferdsmessig ulempe eller kostnad for bruker.

Eksempel; installasjon av trappeheis

Bruker har problemer med adkomst til boligen fordi inngangspartiet er i underetasjen. Dersom bruker velger å installere trappeheis fra underetasjen og opp til førsteetasje framfor bygningsmessig tilrettelegging, ville dette i utgangspunktet ikke medføre noen kostnad for vedkommende - utover eventuelle ulemper i forbindelse med ventetid/montering⁵.

Kommuner

Siden det (med noen unntak) regnes som fordelaktig for kommunen dersom brukerne kan bo i egne boliger så lenge som mulig, kan installering av hjelpemidler som gjør dette mulig, oppleves som en nytteeffekt for kommunen.

⁵ Vi har her valgt et svært enkelt eksempel. I virkelighetens verden er det også ofte bruk for annen tilrettelegging (inngangsparti, døråpninger, bad m.m.) – som må finansieres ved hjelp av tilpasningstilskudd, lån, egenkapital e.l.

På den annen side *kan* dårlige løsninger medføre ekstraarbeid knyttet til tjenester brukeren mottar fra kommunen. Ut over dette vil det sjelden være spesielle kostnader for kommunene ved dette alternativet.

Eksempel; installasjon av trappeheis

Dersom bruker velger trappeheis framfor tilrettelegging, ville dette i utgangspunktet ikke medført noen kostnad for vedkommende kommune.

Staten

Hjelpemidler er et "lån" fra staten til brukere. I den grad bruker ikke lenger trenger det aktuelle hjelpemiddelet, kan staten få en nyttegevinst knyttet til "gjenbruk" av hele eller deler av hjelpemidlet. Eksempelvis er det vanlig å gjenbruke "stolanordningen" i trappeheisen, men alle trappeheiser er avhengig av spesialtilpassede skinner og disse kan sjelden gjenbrukes.

Når brukere får hjelpemidler via trygdesystemet, får de i tillegg til selve hjelpemiddelet også gratis ettersyn, vedlikehold og reparasjoner. Dette er det staten som står for. Eksempelvis indikerer kartleggingen at montering av trappeheis kan komme på 10 000 – 20 000 kroner mens demontering vil koste anslagsvis 10 000 – 15 000 kroner. I tillegg kommer kostnader knyttet til årlig drift og vedlikehold. Årlig kontroll koster om lag 2 500 kr/år. Ev. vedlikehold og reparasjoner kommer i tillegg til dette, men det har ikke latt seg gjøre å finne ut hvor store utgifter det dreier seg om.

Eksempel; installasjon av trappeheis

Pris på trappeheis med stolanordning og skinner settes til kr 55 000. I tillegg ville montering komme på kr 10 000 – 20 000. Det antas at trappeheisen ville vært i bruk i fem år (etter fem år har brukeren fått så svekket helse at omsorgsbolig/sykehjemsplass er nødvendig). Dette ville medført drifts- og vedlikeholdskostnader i denne perioden på kr 7 500 – 12 500. Demontering av utstyret ville medført en kostnad på kr 10 000 – 15 000⁶. For enkelhets skyld sier vi at dette tilsvarer gjenbruksverdien av heisen.

I dette eksemplet ville alternativet å installere hjelpemiddel medføre en samlet kostnad på kr 73 000 – 88 000 fordelt over fem år, dvs. en gjennomsnittlig årlig kostnad på kr 15 000 – 18 000 pr. år. (Dersom bruker har fått utredningstilskudd på 10 000 kr i forkant av tilretteleggelsen, vil dette øke statens utgifter med 500 kr/år.)

6.2.2 Tilrettelegging gjennom bygningsmessige endringer

Det forutsettes her at tilrettelegging gjennom bygningsmessige endringer utløser tilskudd fra trygd – til erstatning for hjelpemiddel – og ev. en eller flere av Husbankens/kommunens tilskudds- og låneordninger (utredningstilskudd, tilpasningstilskudd og/eller etableringstilskudd, startlån, utbedringslån).

Brukere

Den viktigste nytteeffekten er at brukeren får en bedre tilrettelagt bolig – tilgjengeligheten til nødvendige funksjoner og rom - og dermed også bruksverdien - øker.

⁶ Pga. relativt stor usikkerhet omkring tallene (kostnadsintervaller) og relativt kort levetid, har vi ikke beregnet nåverdien av denne kostnaden.

Avhengig av bruker og brukers behov vil tilrettelegging gjennom bygningsmessige endringer kunne ha noen positive tilleggseffekter som det ikke har vært mulig å måle kvantitativt, bl.a.:

- Løsningen blir ofte bedre og mer hensiktsmessig – brukeren er ikke i samme grad avhengig av tekniske hjelpemidler som kan gå i stykker.
- Dersom endringene er godt planlagt, kan det medføre penere og mer estetisk vellykkede løsninger – noe som igjen medfører økt bruksverdi (nytte) både for brukeren selv og for omgivelsene.
- I noen tilfeller kan bygningsmessige endringer medføre en verdistigning på boligen.

På kostnadssiden vil bruker - avhengig av type bygningsmessige endringer - måtte bidra med relativt store egenandeler – enten i form av egenkapital eller ved å ta opp lån. Selv om disse kostnadene i noen grad oppveies av økt verdi på boligen, viser kartleggingen at mange ikke har økonomisk mulighet til eller ønsker å pådra seg lån for å tilrettelegge boligen slik at den fungerer hensiktsmessig. Både brukerundersøkelsen og kommuneintervjuene bekrefter at brukernes økonomiske evne – og vilje – i noen tilfeller gjør at brukerne velger heisløsning(er) framfor bygningsmessige endringer.

Eventuelle drifts- og vedlikeholdskostnader knyttet til denne typen boligtilpasning vil normalt måtte bekostes av brukeren selv.

Bygningsmessige endringer vil ofte kunne ta relativt lang tid å realisere i forhold til de to andre alternativene (tekniske hjelpemidler, flytting til annen (omsorgs)bolig). Avhengig av hvilket tilbud som gis i utrednings-, prosjekterings- og gjennomføringsfasene, vil dette medføre en velferdsmessig kostnad/ulempe for bruker.

Eksempel knyttet til tilrettelegging av adkomst

I stedet for å installere trappeheis kan adkomsten til boligen endres slik at det lages en inngang direkte inn i første etasje. Tilretteleggingen av adkomsten vil være relativt permanent og avhengig av utforming m.m., kan den ses som en investering i boligen. Vi ser bort ifra det i dette tilfellet (men antar en lengre levetid enn vi gjør med hjelpemidlene).

Med utgangspunkt i en kostnad på 155 000 kr og statlige tilskudd på hhv. 55 000 kr fra trygden og 40 000 kr fra Husbanken/kommunen (tilpasningstilskudd), må bruker selv finansiere 60 000. Gitt en levetid på 20 år⁷, tilsvarer dette en gjennomsnittlig årlig kostnad på kr 3 000 pluss ev. renter⁸.

Bruker vil sannsynligvis også måtte bære kostnader knyttet til ev. vedlikehold m.m., men litt avhengig av type tilrettelegging anses disse kostnadene å være så små at vi ser bort ifra dem i denne sammenheng

Kommuner

På kort sikt vil ikke kommunenes nytte påvirkes av valg av løsning. På lengre sikt vil bygningsmessige endringer kunne medføre reduserte kostnader på kommunenes pleie- og omsorgsbudsjett og redusert etterspørsel etter kommunale omsorgsboliger e.l. Informanter fra kommunene peker på at det, med noen unntak, regnes som fordelaktig for kommunen dersom brukerne kan bo i egne boliger så lenge som mulig. Sannsynligheten for det er større dersom

⁷ Levetiden på denne typen investering vil variere. Lengre levetid vil medføre lavere årlige kostnader mens kortere levetid vil medføre høyere årlige kostnader.

⁸ Med 5% rente vil et annuitetslån over 20 år på kr 60 000, medføre årlige kostnader på om lag kr 4 800 for bruker.

boligen er tilrettelagt og tilpasset for dette (inngangsparti, inngang, alle funksjoner på ett plan, tilpasset bad og kjøkken osv.)

Bygningsmessige endringer medfører gjennomgående høyere kostnader enn de andre alternativene, men kartleggingen tyder på at det er svært sjelden kommunene bidrar med egne midler utover Husbankmidlene som kommunen forvalter.

Den største kostnaden for kommunene på dette området er sannsynligvis kostnadene knyttet til boligrådgivningen som ofte kan bli mer omfattende i denne type saker.

Eksempel med tilrettelegging av adkomst

Siden det i dette tilfellet var snakk om utvendig tilrettelegging, var kommunen var kun inne på rådgivningssiden.

Staten

Dersom bruker velger bygningsmessige tilpasninger i stedet for installasjon av tekniske hjelpemidler, vil det medføre at staten bidrar på ulike måter – via Husbanken (utredningstilskudd, tilpasningstilskudd, ev. etableringstilskudd), ev. med tilskudd fra trygden tilsvarende det en trappeheis og/eller en løfteplattform ville koste. Et ev. tilskudd fra trygden tilsvarer imidlertid kun utgiften til kjøp av hjelpemiddelet, ikke montering, drift og vedlikehold.

Dersom tilretteleggingen utløser heistilskudd, er det rimelig å regne med en nyttegevinst i form av reduserte utgifter til bestilling, montering, drift og vedlikehold av tekniske hjelpemidler, jf. kostnadene under pkt. 5.2.2.

Staten ved folketrygden stiller krav om at tilskuddet skal brukes til bygningsmessige endringer som erstatter installering av hjelpemiddelet, men tar (foreløpig) ikke noen pant i boligen tilsvarende tilskuddets størrelse. Gjenbruksverdien av trappeheisen og/eller løfteplattformen, kan isolert sett ses som et tap eller en kostnad for staten (eg. en vederlagsfri overføring til tilskuddsmottaker).

Dersom saksbehandling av denne typer saker er mer ressurskrevende enn vanlige hjelpemiddelsøknader, vil dette representere en kostnad. Foreløpig kan det synes som om denne type saker krever mer saksbehandlingsressurser, men det kan også skyldes at det er et nytt tilbud slik at det ikke er utarbeidet gode nok rutiner enda.

Eksempel med tilrettelegging av adkomst

I dette tilfellet ga trygden et tilskudd på 55 000 kr tilsvarende innkjøpsverdi av trappeheisen og Husbanken via kommunen et tilpasningstilskudd på 40 000 kr. Med utgangspunkt i en levetid på 20 år, tilsvarer de statlige tilskuddene en gjennomsnittlig årlig kostnad på 4 750 kr.

(Dersom bruker har fått utredningstilskudd på 10 000 kr i forkant av tilretteleggelsen, vil dette øke statens utgifter med 500 kr/år.)

(Staten "sparer" inn kostnader knyttet til montering, årlig ettersyn, vedlikehold, reparasjoner samt ev. demontering av rampe og trappeheis. Gitt at trappeheisen har en gjennomsnittlig levetid på fem år, tilsvarer dette anslagsvis 20 000 – 30 000 kroner eller en gjennomsnittlig årlig innsparing på kr 4 000 – 6 000 pr. år.)

6.2.3 Flytting til ny/annen (omsorgs)bolig

Boligtilpasningen skjer ved at bruker flytter til annen bedre tilpasset bolig

Brukere

Den viktigste nytteeffekten er at brukerens tilgjengelighet til nødvendige funksjoner og rom øker. Dermed øker også bruksverdien.

Avhengig av bruker og brukers behov vil tilrettelegging gjennom flytting kunne ha noen positive tilleggseffekter som det ikke har vært mulig å måle kvantitativt, bl.a.:

- Reduserte kostnader knyttet til kommunal tjenesteproduksjon (hjemmehjelp, hjemmesykepleie osv.)
- Økt tilgjengelighet til kommunale servicefunksjoner

Noen brukere opplever høyere trivsel ved å bo i egen bolig framfor kommunal omsorgsbolig, serviceleilighet e.l. Flytting til annen bolig vil derfor i noen tilfeller kunne oppleves som et velferdsmessig tap.

For noen brukere som før har bodd i nedbetalte egne boliger uten store vedlikeholdskostnader, kan flytting til ny/annen bolig medføre økt husleie. Det avhenger bl.a. av hva som skjer med den tidligere boligen. For brukere med lave inntekter/dårlig økonomi vil den statlige bostøtten kunne kompensere for eventuelle merutgifter.

For brukere og ev. deres nærmeste vil selve flyttingen kunne medføre kostnader og økt belastning på andre måter.

Eksempel: Kommunal servicebolig med husleie på 5 000 kr/mnd

I teorien kunne også servicebolig være et alternativ til tilrettelegging eller installasjon av trappeheis. Undersøkelser har vist at en månedlig husleie på om lag kr 5 000 ikke er uvanlig for en service-/omsorgsbolig. I dette eksemplet forutsetter vi at dette om lag tilsvarer månedlige bostøttestøtter i tidligere bolig (og at bruker enten leier bort eller selger tidligere bolig).

Kommuner

Dersom bruker flytter til kommunal omsorgs- eller servicebolig, kan dette medføre redusert belastning på andre kommunale tjenester (pleie, omsorg). Samtidig kan det være slik at ev. andre behov øker ved flytting, f.eks. fordi familie har ivaretatt noen av disse behovene i tidligere bopel.

Dersom flytting skjer til en kommunal bolig som i stor eller noen grad subsidierer husleiekostnadene, vil dette medføre en kostnad for kommunen. Dette forutsetter at de alternativt ville/kunne leid ut boligen til en høyere månedsleie.

Ved knapphet på denne typen boliger i kommunen, vil det også representere en kostnad dersom mangel på tilgjengelig bolig for brukere som trenger det, medfører en u hensiktsmessig og ineffektiv tjenesteproduksjon i kommunen.

Eksempel: Kommunal servicebolig med husleie på 5 000 kr/mnd

Her forutsettes det at den kommunale husleien kun dekker 80% av de reelle kostnadene knyttet til leiligheten⁹. Kommunen gir derfor "et tilskudd" på kr 1 000 pr. måned eller kr 12 000 pr. år¹⁰. Dersom det er knyttet andre kommunale tjenestetilbud til boligen (som bruker ellers ikke ville mottatt), kommer dette eventuelt i tillegg.

Staten

Staten bidrar primært gjennom finansiering (lån og tilskudd via Husbanken) i forbindelse med bygging /utbedring av service- og omsorgsboliger. Eventuell tilskuddsandel avhenger bl.a. av type bolig og byggeår (tilskuddssatser er blitt endret over tid) m.m. I den grad det er snakk om kommunale boliger, er dette imidlertid å betrakte som tilskudd og lån til *kommunen* og ikke til enkeltbrukere som kun indirekte nyter godt av dette.

Dersom bruker selv kjøper bolig kan han/hun eventuelt være kvalifisert for etablerings- og/eller tilpasningstilskudd.

Det er staten som finansierer eventuell bostøtte til de brukerne som har krav på det.

Eksempel: Kommunal servicebolig med husleie på 5 000 kr/mnd

I dette eksemplet antas at kommunen bærer alle kostnader knyttet til den kommunale omsorgsboligen. Dersom staten har bidratt til finansieringen av boligen (f.eks. gjennom tilskudd via Husbanken), vil deler av "subsidieringen" skje via staten (jf. fotnote 11), men vi ser bort ifra dette i denne sammenheng.

6.2.4 Oppsummering eksempel

I vårt eksempel forutsettes at nytten for bruker, kommune og stat i hovedsak er den samme uavhengig av boligtilpasningsalternativ. I realiteten vil nytten sannsynligvis variere avhengig av bruker og brukers behov, men det har ikke vært mulig å kvantifisere denne type nytteeffekter.

Tabell 8: Oppsummering av eksempel om boligtilpasning av adkomst til bolig

	Bruker	Kommune	Stat	Samlet årlig kostnad
1 Hjelpemidler, årlige kostnader ^{*)}	0	0	15 - 18 000	15 - 18 000
2 Tilrettelegging gj. bygn.messige, årlig kostnad ^{*)}	3 000	0	4 750	7 750
3 Flytting til ny/annen (omsorgs)bolig	0 ^{**)}	12 000	0	12 000

^{*)} Basert på en gjennomsnittlig levetid på 20 år

^{**)} Basert på en gjennomsnittlig levetid på 5 år

^{***)} Antar at kostnadene for bruker i ny bolig tilsvarende boutgiftene i gammel bolig, dvs. ingen merkostnader

⁹ Alternativt kunne vi tatt utgangspunkt i markedsprisen på denne type boliger. Avhengig av markedssituasjonen vil det kunne medføre at kommunenes "subsidiering" av husleien er større eller mindre enn det den blir med utgangspunkt i faktiske kostnader.

¹⁰ Forutsetter her at kommunen i utgangspunktet bærer alle kostnadene knyttet til boligen. Dersom boligen f.eks. er finansiert v.hj.a. statlige tilskudd (Husbanken), bidrar også staten.

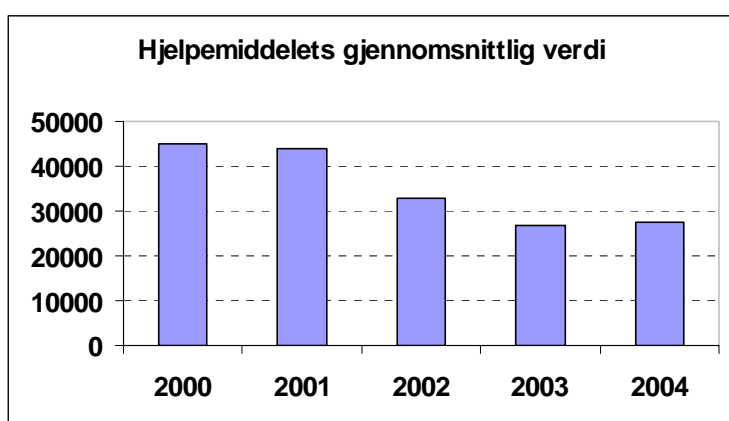
Gitt våre forutsetninger om kostnader og levetid, framstår tilrettelegging gjennom bygningsmessige tilpasninger som det minst kostbare alternativet med en årlig kostnad på knapt 8 000 kroner pr. år, jf. tabell 8. Deretter kommer flytting til kommunal omsorgs-/servicebolig (12 000 kroner/år). Installering av hjelpemidler (trappeheis/løfteplattform) framstår som det mest kostbare alternativet. Hovedårsakene til at hjelpemidlene kommer dårligst ut er gjennomsnittlig kort levetid og relativt høye kostnader knyttet til montering, vedlikehold m.m. Gjenbruksverdien er relativt lav både fordi mye av utstyret er spesialtilpassede skinner som ikke kan gjenbrukes.

6.3 Nasjonalt perspektiv

Under dette avsnittet forsøker vi å vurdere nytte og kostnader knyttet til tilrettelegging av bolig framfor installering av hjelpemidler. Flytting til alternativ bolig tas ikke med i denne analysen.

Antall løfteplattformer og trappeheiser har økt med mer enn 65 prosent i perioden 2000 – 2004. Det er i dag knapt 10 000 trappeheiser og løfteplattformer i utlån fordelt på alle landets fylker. "Heistettheten" varierer relativt mye mellom fylkene. Ifølge statistikk fra RTV er det flest heiser pr. 1000 innbyggere i de tre nordligste fylkene samt i Vest-Agder (3-4 av 1000) mens det er færrest i Oslo og Rogaland (1,3-1,4 av 1000). Det er rimelig å anta at disse tallene i noen grad kan forklares med befolkningsstruktur og standard på lokal boligmasse, men sannsynligvis kan ikke dette forklare alle variasjonene.

Trygdeetatens utgifter har ikke endret seg vesentlig i perioden 2000 - 2004, jf. figur 7, noe som innebærer at gjennomsnittsverdien på løfteplattformene/trappeheisene som installeres er redusert med nær 40 prosent. Den reduserte gjennomsnittsverdien skyldes bl.a. at trygdeetaten legger vekt på å "gjenbruke" så mye som mulig av demonterte trappeheiser og løfteplattformer.

Figur 7: Løfteplattformer og trappeheiser; Gjennomsnittsverdi 2000 – 2004.

6.3.1 Samfunnsmessig nytte

Den samfunnsmessige nytten vil primært være knyttet til økt brukernytte, mindre belastninger på offentlige helse- og velferdsordninger samt mer effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Det er rimelig å anta at mange brukere helst vil bo så lenge som mulig i sitt eget hjem og at tiltak som legger til rette for dette, medfører økt opplevd nytte.

Det er også rimelig å anta at brukernytten øker med en bygningsmessig tilrettelegging. En bygningsmessig tilrettelegging kan overflødiggjøre tekniske hjelpemidler som kan svikte og dermed begrense brukers bevegelsesfrihet. Opplevd nytte har også en estetisk side. Det er ikke alltid trappeheiser, løfteplattformer, ramper m.m. er så ”pene” å se på. Brukers opplevde nytte vil imidlertid sannsynligvis reduseres dersom tilretteleggingen reduserer den økonomiske handlefriheten (pga. høye lån o.l.).

Mindre belastning på behovet for omsorgsbolig eller institusjonsplasser kan også utgjøre en nytte ved at kommunenes kostnader knyttet til dette blir mindre.

Fordi fysiske hjelpemidler er rettighetsfestet og gratis både for bruker og kommune, gir dette insentiver til et overforbruk av hjelpemidler framfor andre tilpasninger som kanskje både er rimeligere og mer samfunnsøkonomisk effektive over tid. Det er imidlertid ikke mulig å kvantifisere denne kostnaden.

6.3.2 Kostnader

Følgende forutsetninger legges til grunn for kostnadsberegningene:

- Det legges til grunn en gjennomsnittlig utgift pr. løfteplattform/trappeheis på kr 27 000.
- Kostnadstallene fra RTV bygger på innkjøpsverdi. I tillegg kommer utgifter til montering, årlig ettersyn, vedlikehold og ev. reparasjoner. På skjønsmessig grunnlag legges til en gjennomsnittlig monteringskostnad på 10 000 kr/hjelpemiddel pluss gjennomsnittlige årlige kostnader på 2 500 kroner/hjelpemiddel, til grunn.
- Hjelpemidlene antas å ha en gjennomsnittlig levealder på 5 år¹¹ Dette medfører at gjennomsnittlig årlig kostnad/hjelpemiddel på kr 10 000 (innkjøp, montering og årlige drifts-/vedlikeholdskostnader).
- Vi har for dårlig statistikk til å kunne si hvor mye tilrettelegging av bolig i gjennomsnitt vil koste. Her tas det utgangspunkt i eksemplet i pkt. 5.2 og forutsettes at nødvendig bygningsmessig tilrettelegging til erstatning for hjelpemidler som trappeheis eller løfteplattform, vil medføre en tre ganger så stor engangsinvestering og ingen drifts-/vedlikeholdskostnader, dvs. kr 81 000. Med en levealder på 20 år, tilsvarer det en gjennomsnittlig årlig kostnad på kr. 4050.
- Det forutsettes at boligmessige tilrettelegginger kan erstatte 10-15 prosent av løfteplattformene og trappeheisene. Dette tilsvarer 235 – 352 plattformer/heiser pr. år.

Gitt forutsetningene over, vil samfunnet kunne spare i størrelsesorden 1,3 – 1,9 mill kr pr. år dersom 10-15 prosent av trappeheiser/løfteplattformer erstattes med bygningsmessige tilrettelegginger.

6.4 Statskonsults vurdering

Gitt forutsetningene og rammebetingelsene for denne kost-nyttevurderingen framstår tilrettelegging av boliger gjennom bygningsmessige endringer som den mest kostnadseffektive løsningen. Det må imidlertid bemerkes at vurderingene både på mikro- og

¹¹ Med ”levealder” mener vi her tid hvor bruker kan nyttiggjøre hjelpemidlet, *ikke* den tekniske levalderen.

makronivå bygger på svært usikre forutsetninger. Det må også bemerkes at eventuelle uønskede fordelingsvirkninger mellom de sentrale aktørene (bruker, kommune og stat) ikke er tatt hensyn til.

Nytten for bruker vil – for alle løsningsalternativene – være knyttet til en god og brukertilpasset bolig. De konkrete kostnadene for de ulike løsningsalternativene vil imidlertid kunne variere for bruker. Sett fra brukerens synspunkt vil målet være en best mulig, tilpasset løsning til lavest mulig pris. Hva som konkret er det gunstigste løsningsalternativet, vil imidlertid variere fra bruker til bruker, og kan også variere over tid.

I analysen har vi lagt vekt på å belyse kostnadene for de ulike aktørene. For de offentlige aktørene vil nytte være knyttet til best mulig løsning for brukeren og til kostnadseffektive løsninger for etatene. Løsninger som kan være gunstige for brukeren kan imidlertid være mer kostnadskrevenne for én eller flere av de offentlige aktører. Omsorgsbolig vil være kostnadskrevenne for kommunen, mens bruk av tekniske hjelpemidler vil medføre kostnader for trygdeetaten.

Ulike rammebetingelser for virkemidlene medfører en samfunnsøkonomisk ineffektiv bruk av ressurser. Fordi hjelpemidler er rettighetsfestede og ”gratis” for bruker mens Husbankens virkemidler er behovsprøvede og ofte avhengig av brukers egenandel/-finansiering, velges ofte hjelpemidler også i tilfeller der en alternativ løsning ville vært mest effektiv ut fra et samfunnsøkonomisk perspektiv. På tross av mer fleksibel bruk av Husbankens virkemidler, vil denne ”misstilpasningen” fortsatt finne sted i noen grad.

I en eventuell videreføring av prosjektet kan det være aktuelt å prøve ut en rettighetsfesting av boligtilpasning, dvs. en ordning hvor alle brukere med nedsatt funksjonsevne har rett til *boligtilpasning*, ikke bare rett til heis eller løfteplattform, ev. andre hjelpemidler. Dette vil styrke brukernes rettigheter og åpne for større valgfrihet. En slik utprøving må imidlertid ses i sammenheng med finansieringsordningene, herunder størrelsen på og fleksibiliteten i Husbankens tilskudds- og låneordninger.

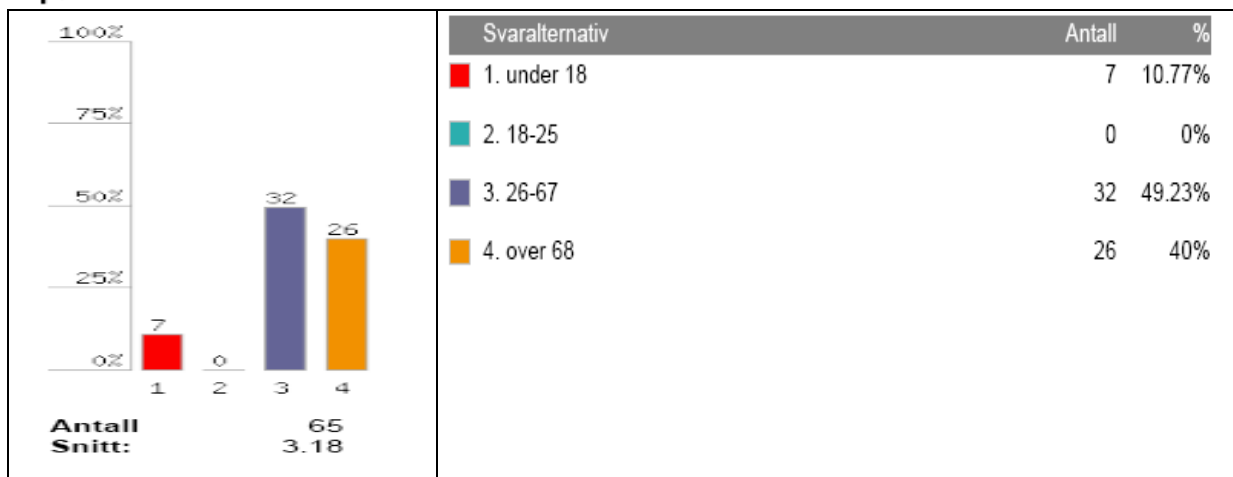
Generelt er den norske boligmassen lite fleksibel når det gjelder muligheter for tilpasning til ulike funksjons- og bevegelseshemninger. Kun sju prosent av boligmassen tilfredsstiller kravene til universell utforming, og av disse er likevel ikke alle tilgjengelige for rullestolbrukere. Samfunnet kunne sannsynligvis spart store summer dersom denne andelen var høyere, dvs. at det ble stilt strengere krav både i forbindelse med planlegging og prosjektering av nye bygg og ved ombygging av boliger som i utgangspunktet tilsvarende kravene til universell utforming. Tilsvarende vil sannsynligvis også etterinstallasjon av (sjakt)heis være et lønnsomt alternativ i en rekke tilfeller (jf. andre nordiske land), men regelverk og tilskuddsordninger gjør at dette svært sjelden vurderes som noe reelt alternativ (det er foretatt om lag 200 etterinstallasjoner av heis de siste ti årene i Norge).

Vedlegg 1 Resultater fra brukerundersøkelsen

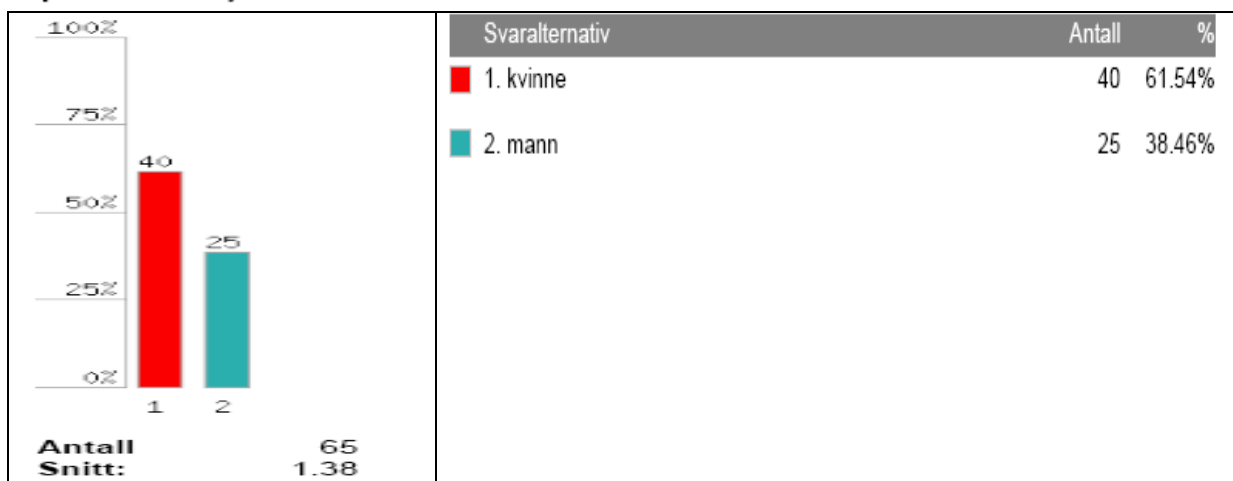
Kommune	Antall brukere	Svar	
		Antall	Prosent
Bergen	0	0	-
Bømlo	1	0	0 %
Fjell	10	3	30 %
vam	0	0	-
Kvinnherad	3	3	100 %
Lindås	?	0	?
Odda	4	2	50 %
Orkdal	10	6	60 %
Os	10	4	40 %
Osterøy	0	0	-
Stord	5	2	40 %
Sund	2	1	50 %
Trondheim	79	30	38 %
Ullensvang	5	4	80 %
Voss	16	10	62 %
Totalt	150	65	43 %

Antall brukere som ble invitert til å delta i undersøkelsen og antall svar

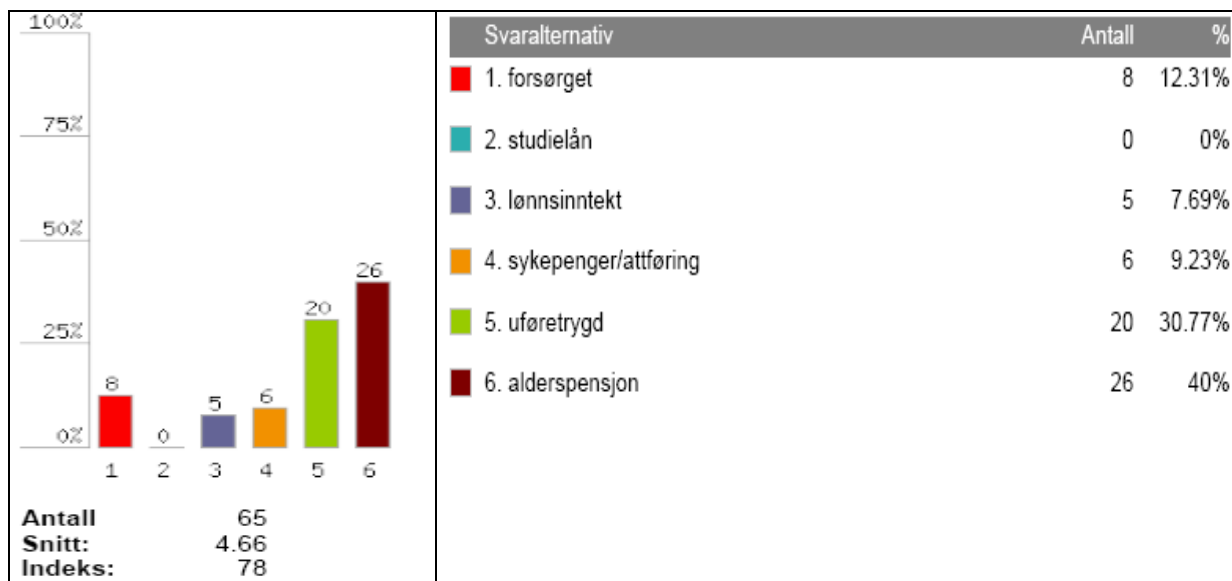
Spørsmål 2: Alder

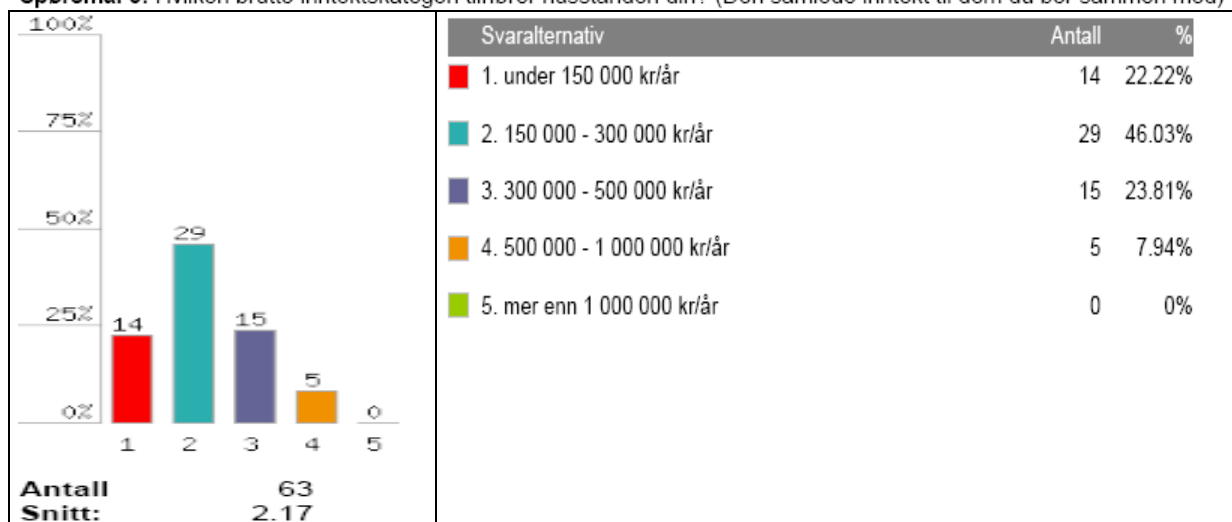
Spørsmål 3: Kjønn

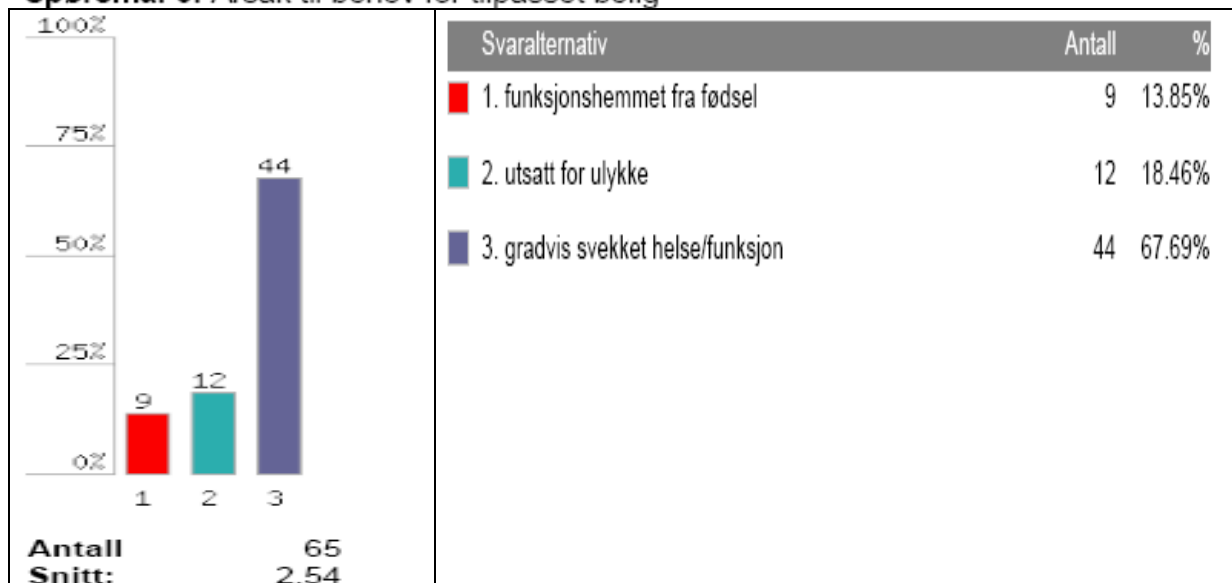
Spørsmål 4: Inntektsgrunnlag (hovedkilde)

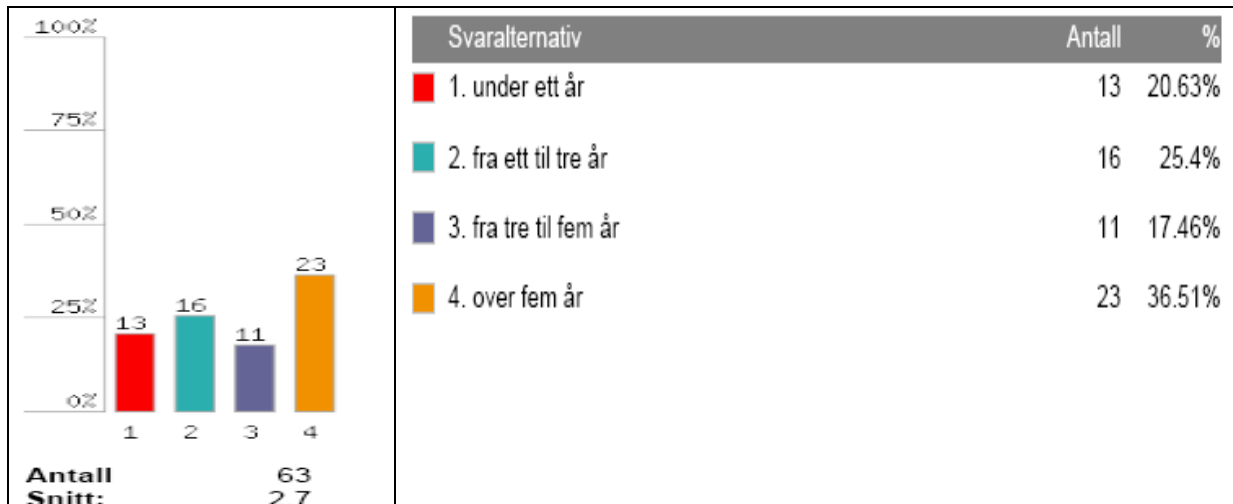
Spørsmål 5: Hvilken brutto inntektskategori tilhører husstanden din? (Den samlede inntekt til dem du bor sammen med)

Spørsmål 6: Årsak til behov for tilpasset bolig

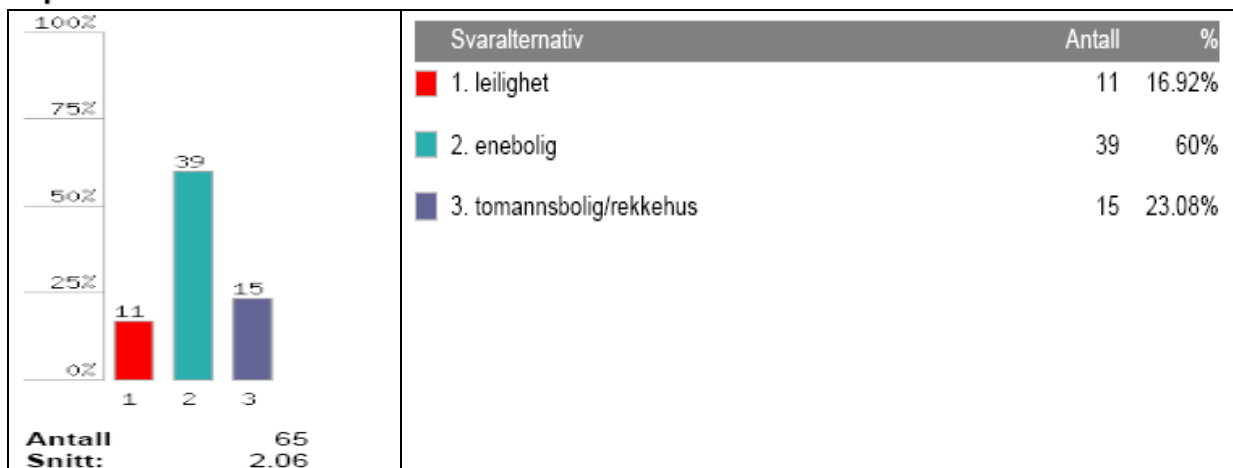
Spørsmål 7: Hvor lenge har du hatt en bolig som ikke fungerer?

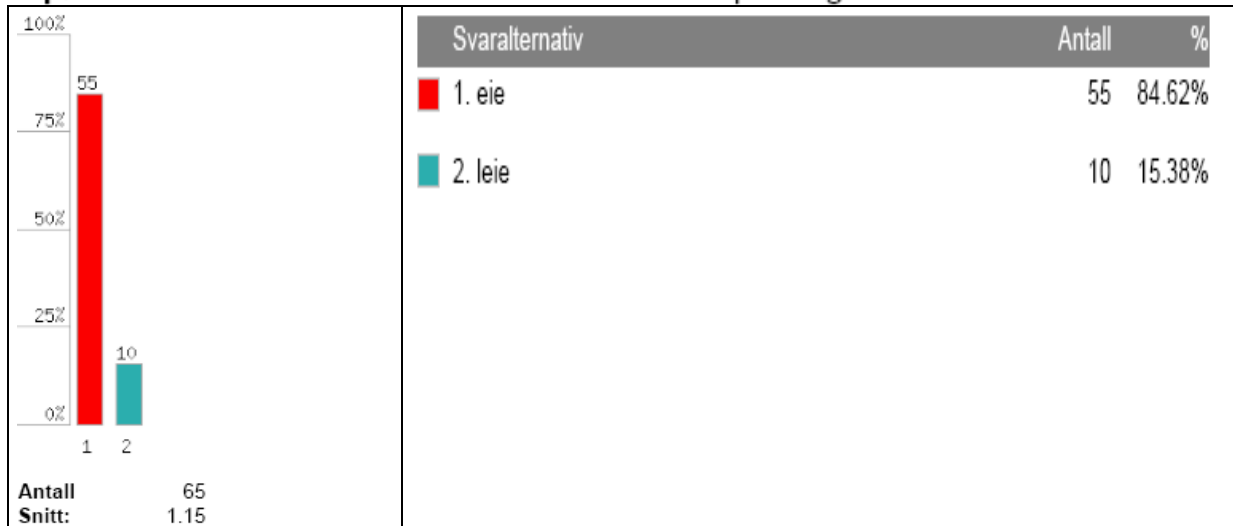
Spørsmål 8: Hjemstedskommune

Se øverst første side

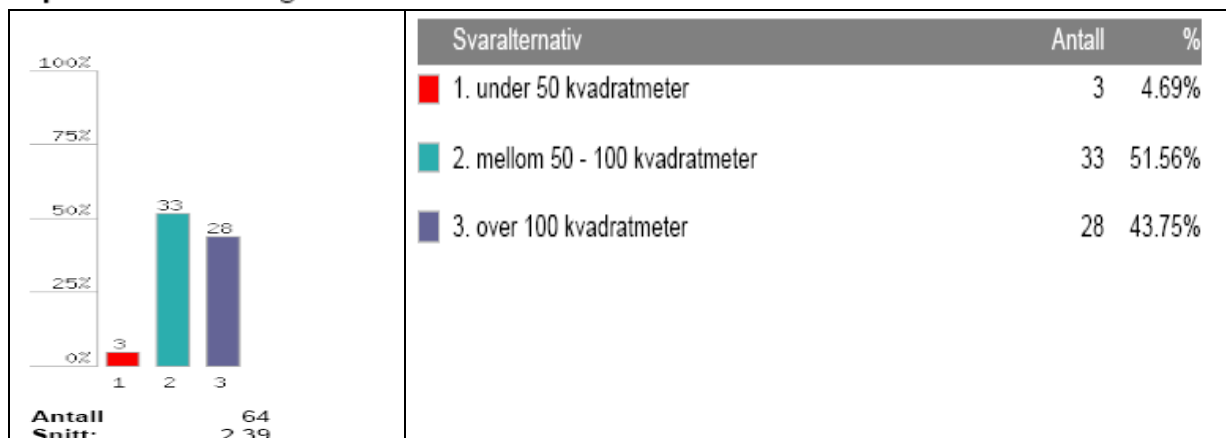
Spørsmål 10: Bor du i en

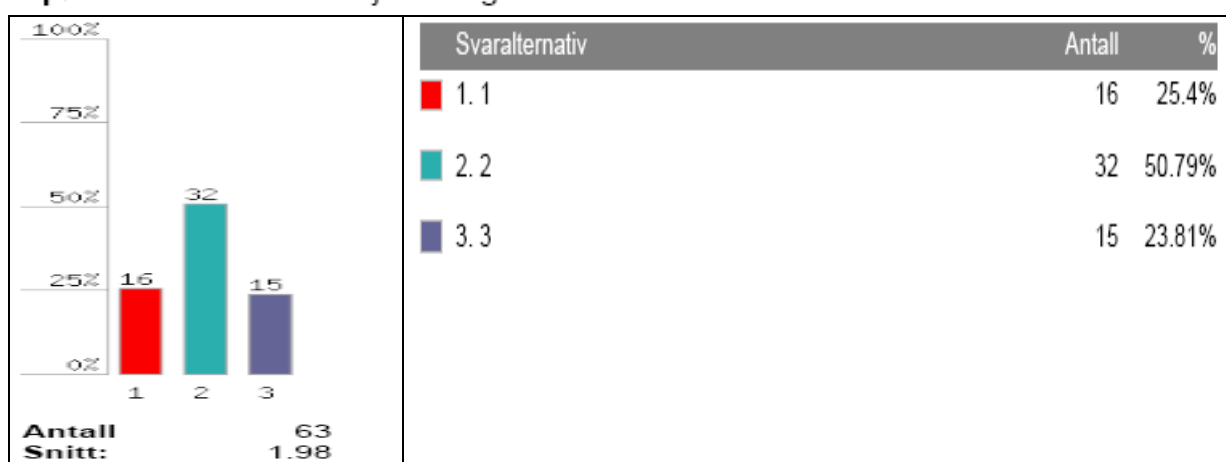
Spørsmål 11: Hvilken eier/leieform har du/familien på boligen?

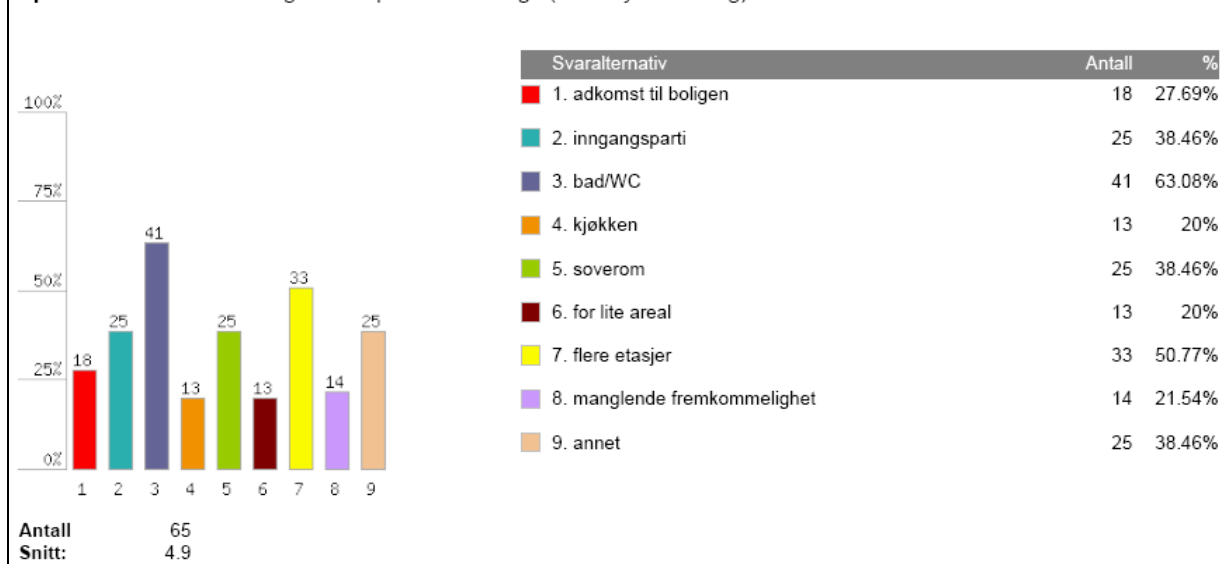
Spørsmål 12: Boligens størrelse

Spørsmål 13: Antall etasjer i boligen

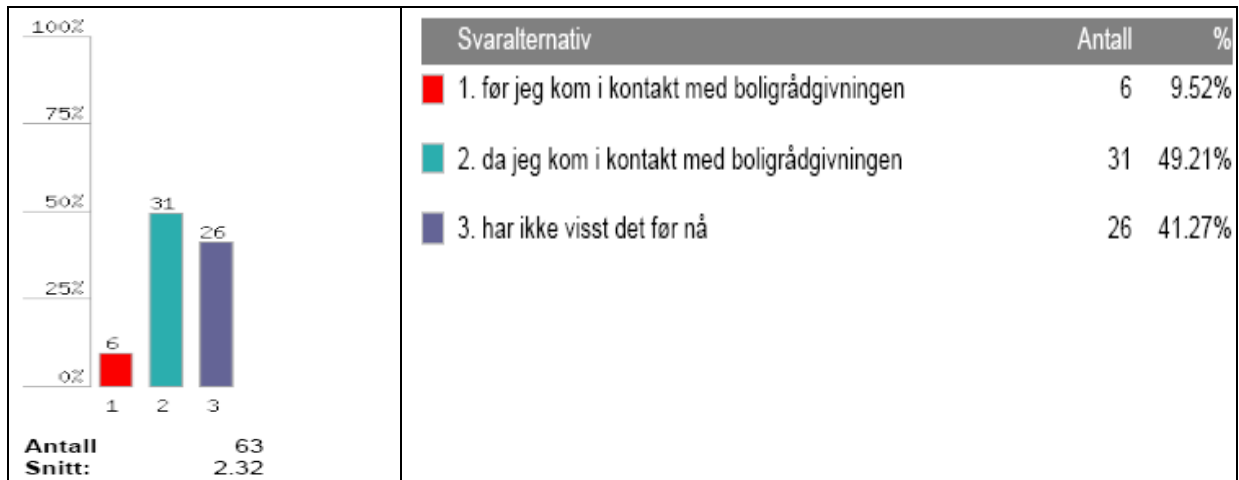
Spørsmål 14: Hva ved boligen er et problem for deg? (flere kryss er mulig)

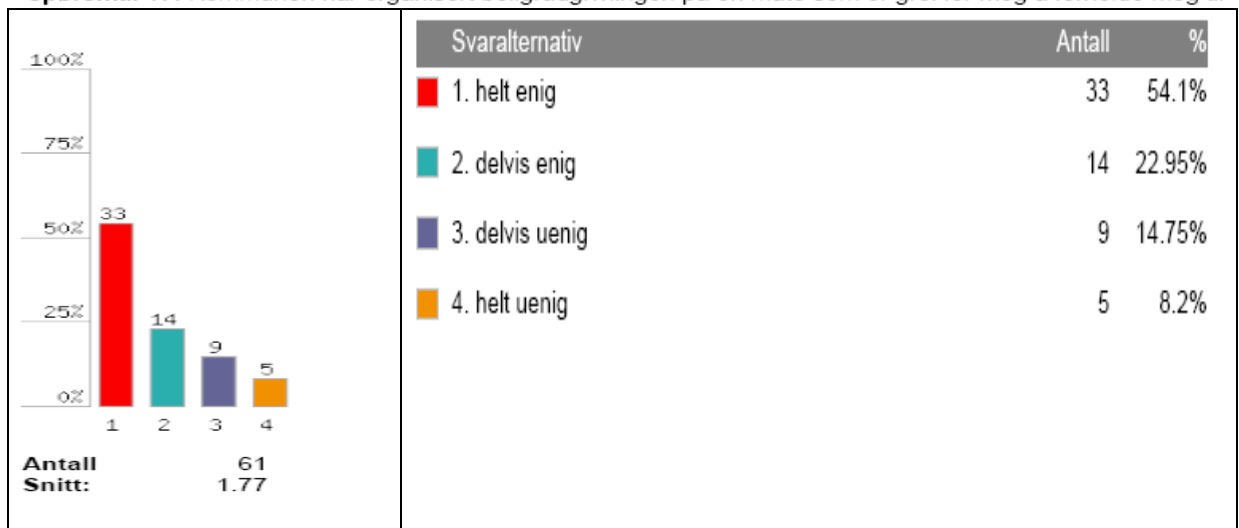
Spørsmål 15: Hvis du har krysset av for "annet", spesifiser

For å ivareta brukers anonymitet er opplistingen av kommentarer utelatt.

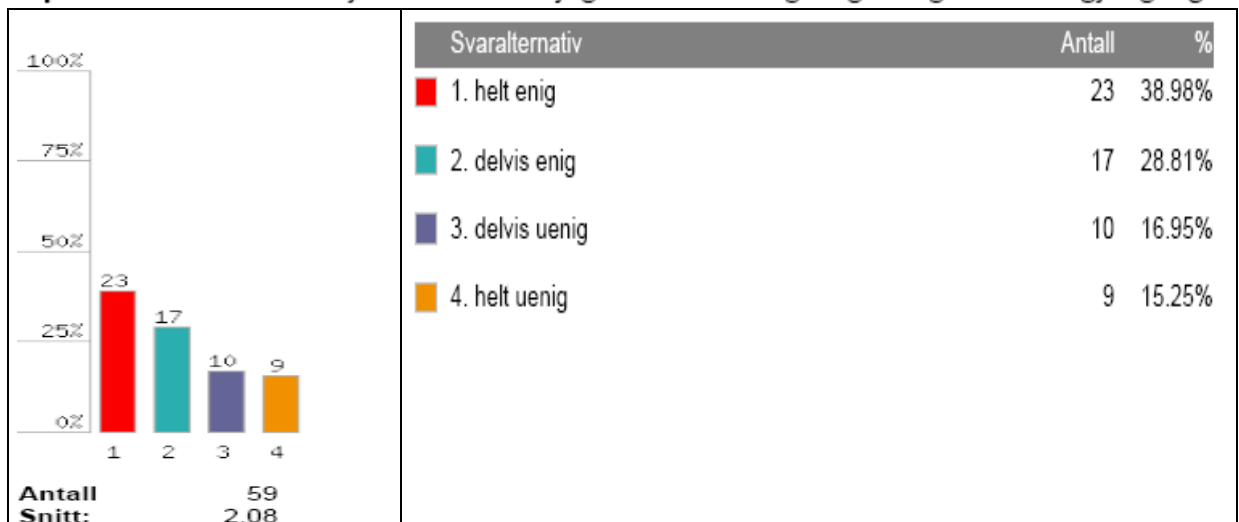
Spørsmål 16: Jeg fikk kunnskap om at min kommune er med i et forsøk for å gi bedre rådgivning om tilpasning av bolig

Spørsmål 17: Kommunen har organisert boligrådgivningen på en måte som er grei for meg å forholde meg til

Spørsmål 18: Informasjonen om hvor jeg kunne få boligrådgivning var lett tilgjengelig

Spørsmål 19: Hvordan kom du i kontakt med boligrådgiver? Vennligst se igjennom alle alternativene før du krysser av.

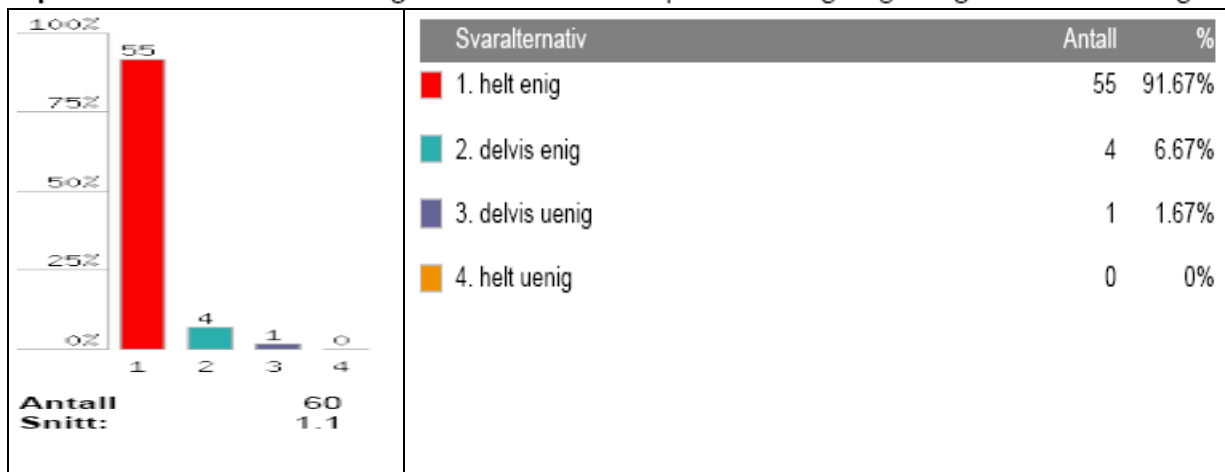
Spørsmål 20: Hvis du krysset av for "på annen måte" angi hvordan:

For å ivareta brukers anonymitet er oppstillingen av kommentarer utelatt.

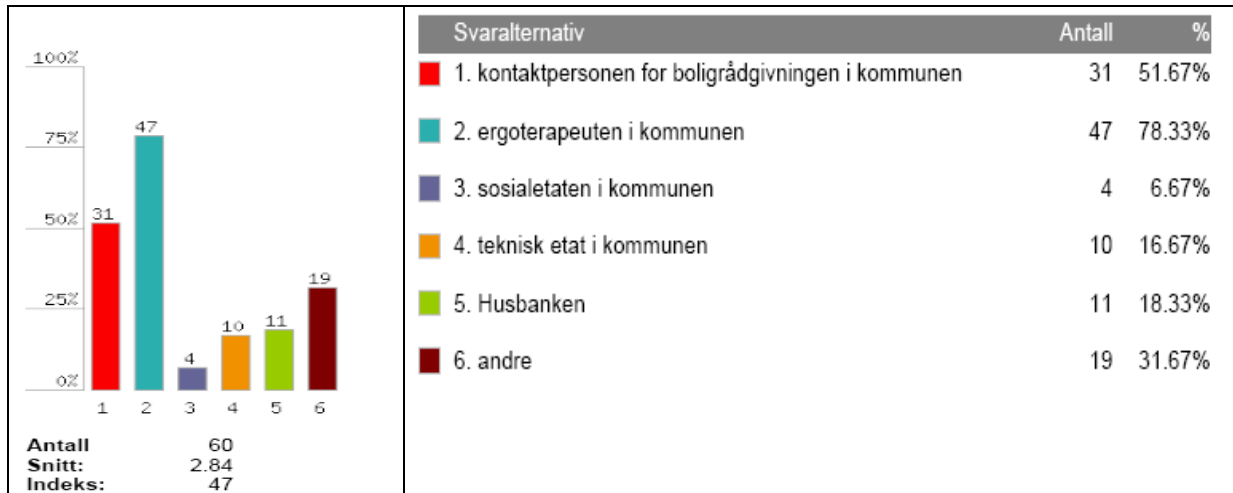
Spørsmål 21: Jeg har hatt én kontaktperson å forholde meg til i 2005

Spørsmål 22: Det er vesentlig å ha én fast kontaktperson i boligrådgivningen å forholde seg til

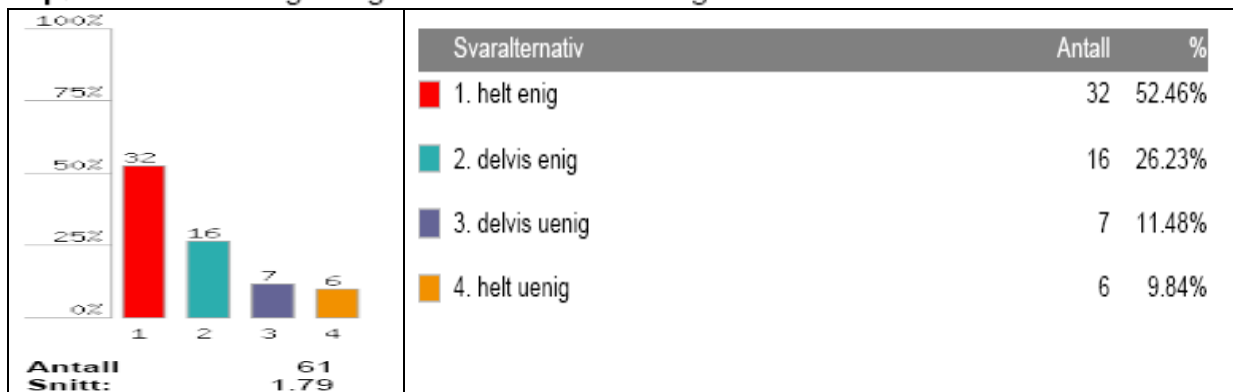
Spørsmål 23: Følgende har bistått med utredning, planlegging og utbedring av boligen (flere kryss er mulig)

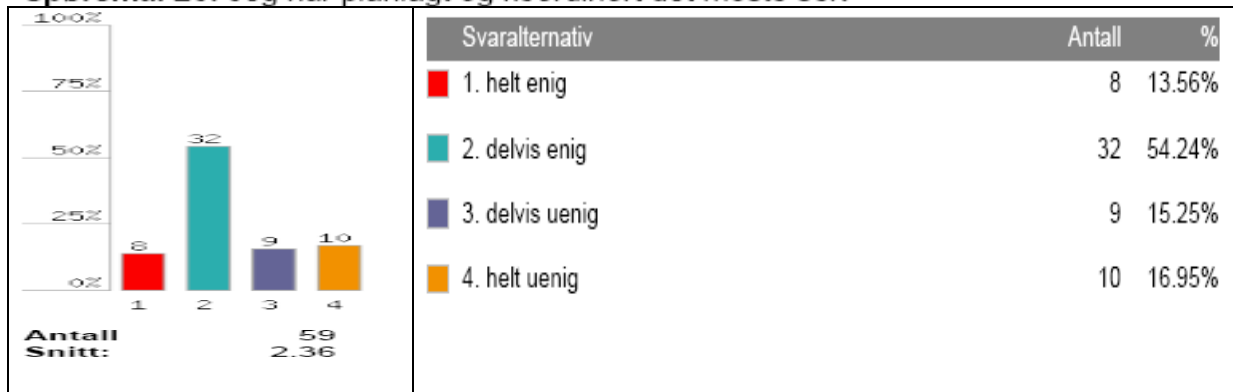
Spørsmål 24: Hvis du har krysset av for "andre", angi hvem

For å ivareta brukers anonymitet er oppstillingen av kommentarer utelatt.

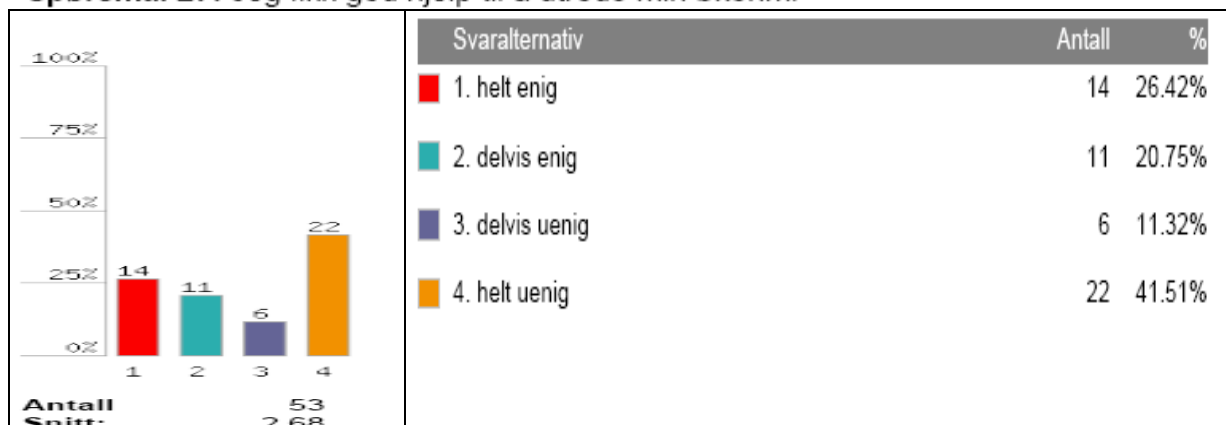
Spørsmål 25: Rådgivningen har vært tilstrekkelig koordinert

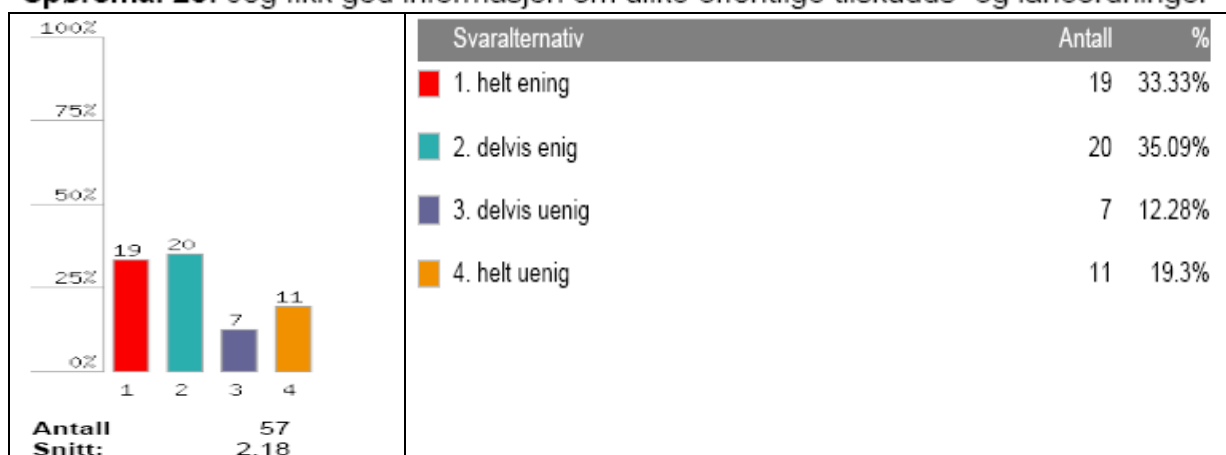
Spørsmål 26: Jeg har planlagt og koordinert det meste selv

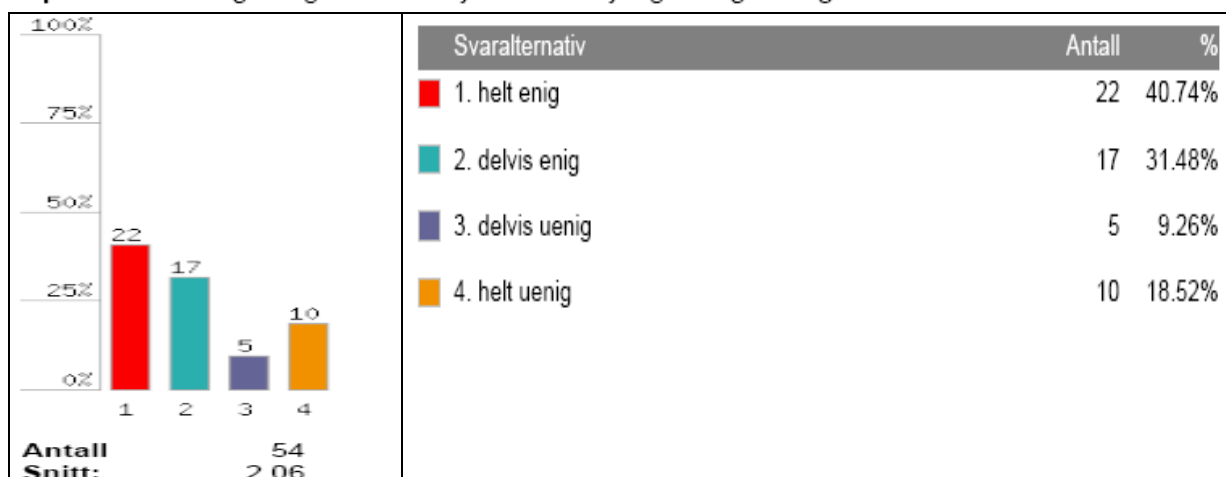
Spørsmål 27: Jeg fikk god hjelp til å utrede min økonomi

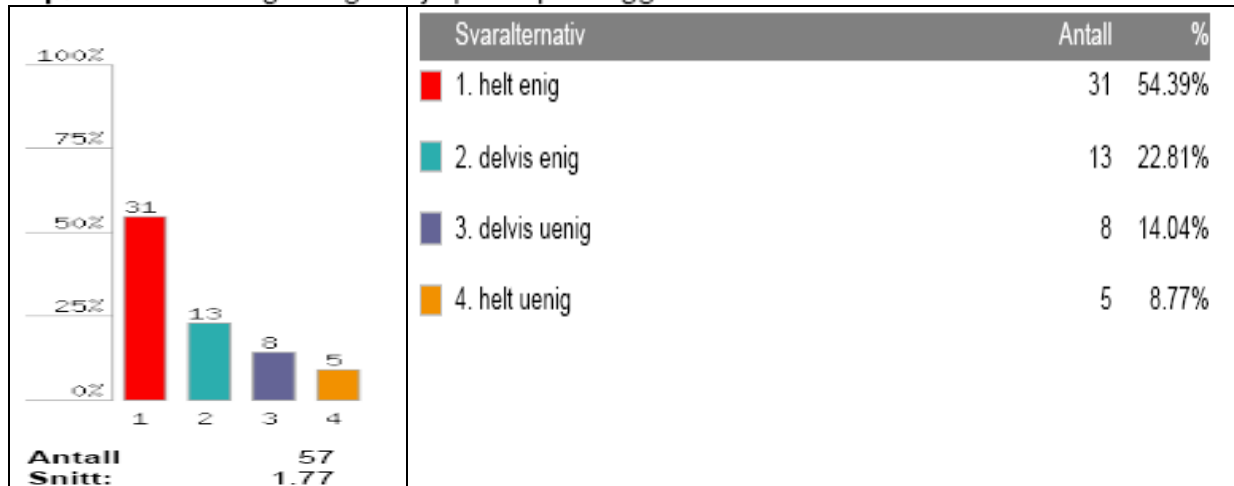
Spørsmål 28: Jeg fikk god informasjon om ulike offentlige tilskudds- og låneordninger

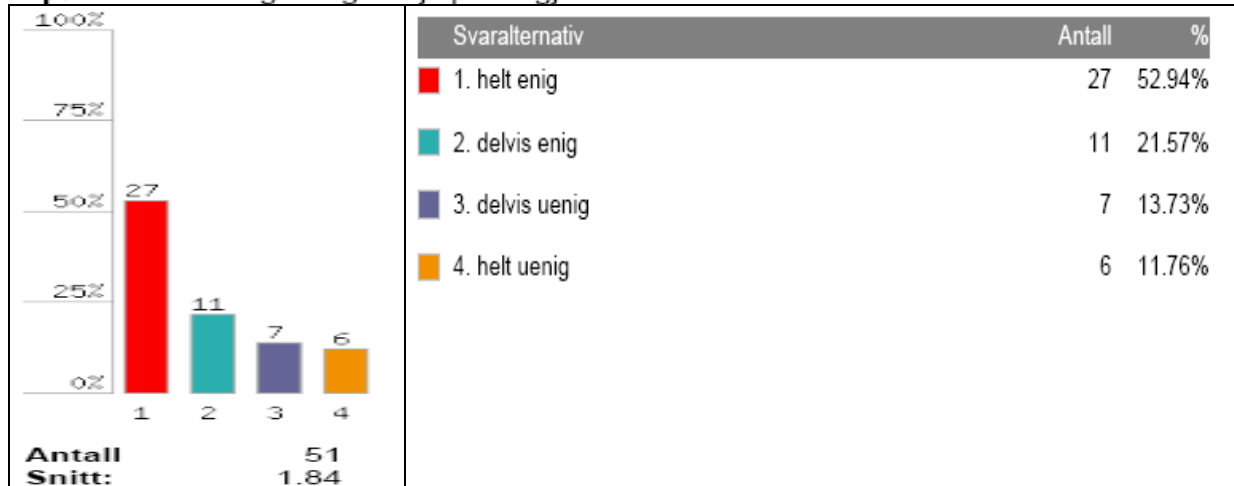
Spørsmål 29: Jeg fikk god informasjon om forskjellige boligløsninger som kunne dekke mitt behov

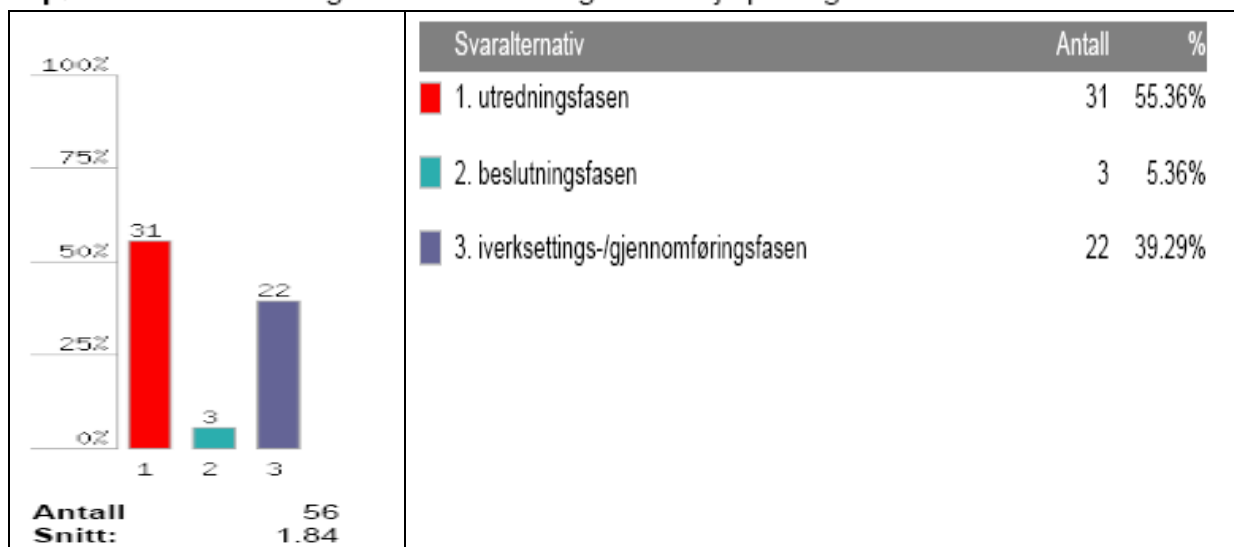
Spørsmål 30: Jeg fikk god hjelp til å planlegge de tiltak som skulle settes i verk

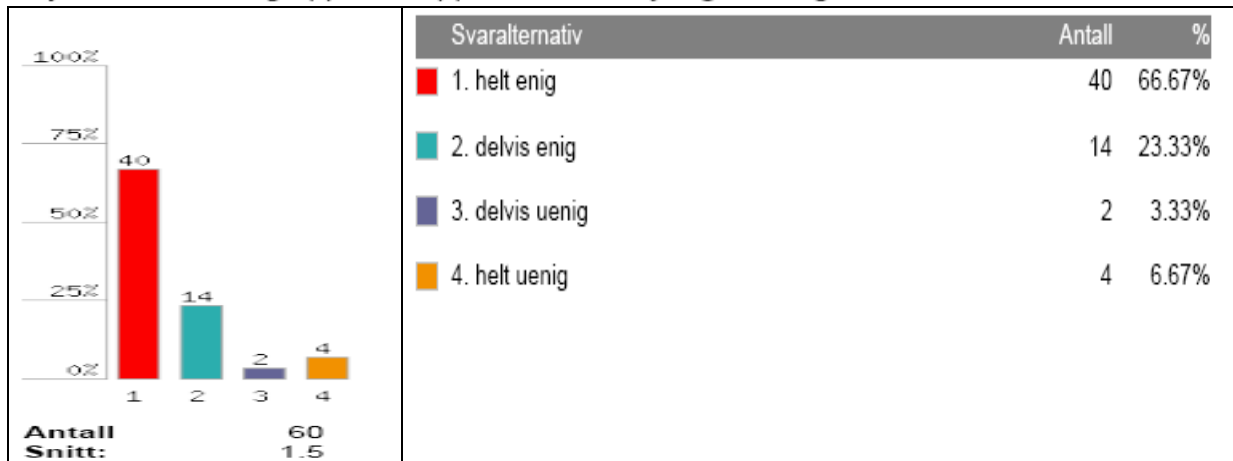
Spørsmål 31: Jeg fikk god hjelp til å gjennomføre iverksettelsen av tiltak

Spørsmål 32: For meg var det aller viktigst med hjelp i følgende fase

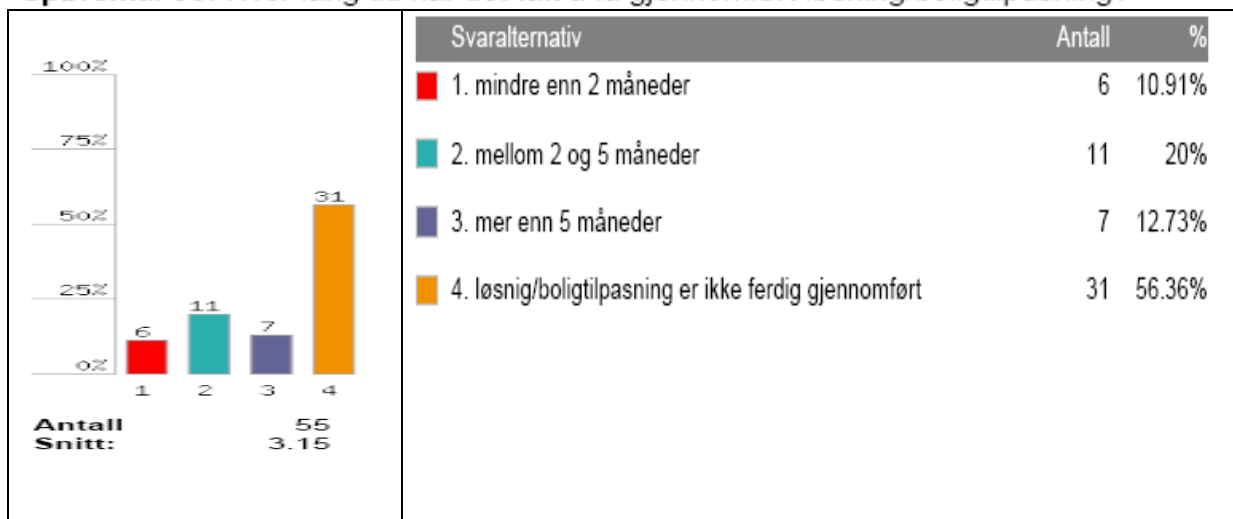
Spørsmål 33: Jeg opplever/opplevde å ha styring over egen sak

Spørsmål 34: Hvor lang tid har det tatt å beslutte løsning/boligtilpasning?

Spørsmål 35: Hvor lang tid har det tatt å få gjennomført løsning/boligtilpasning?

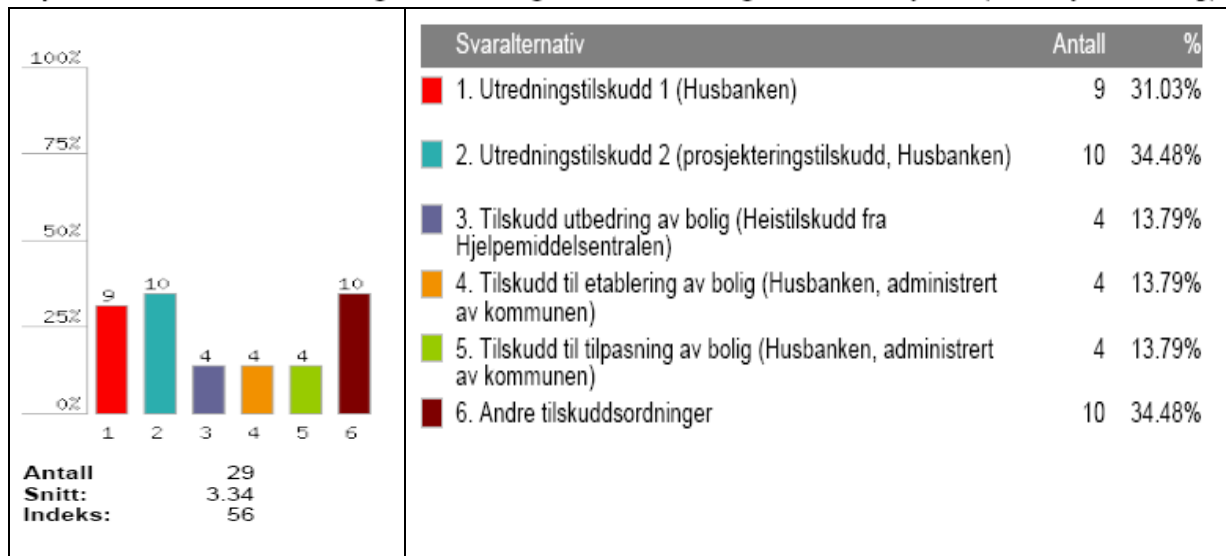
Spørsmål 36: Hva har løsningene/tilretteleggingen av din bolig kostet (totalt)

For å ivareta brukers anonymitet er oppstillingen av kommentarer utelatt.

Spørsmål 37: Hvor mye har du fått i tilskudd?

For å ivareta brukers anonymitet er oppstillingen av kommentarer utelatt.

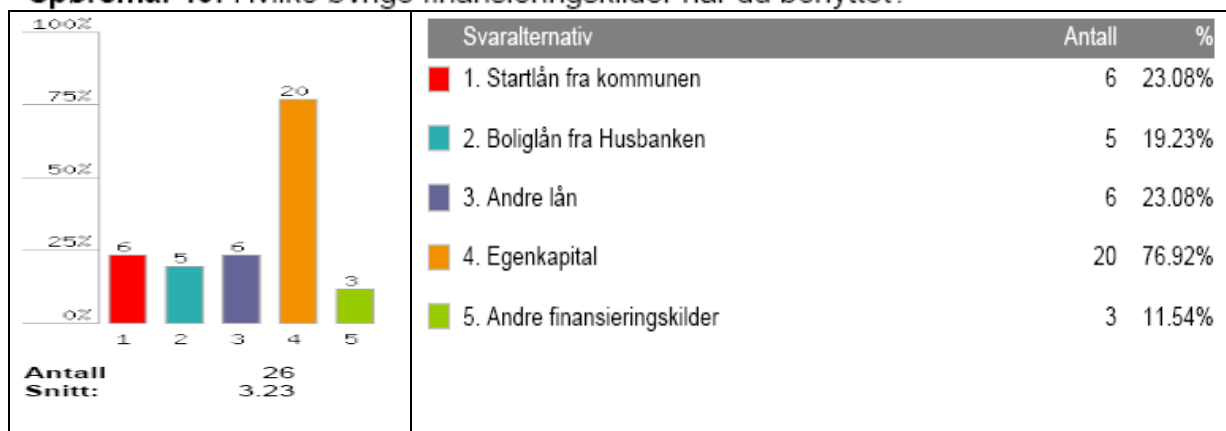
Spørsmål 38: Hvilke av de følgende offentlige tilskuddsordninger har du benyttet? (flere kryss er mulig)

Spørsmål 39: Hvis du har krysset av for "andre" tilskuddsordninger, spesifiser

For å ivareta brukers anonymitet er oppstillingen av kommentarer utelatt.

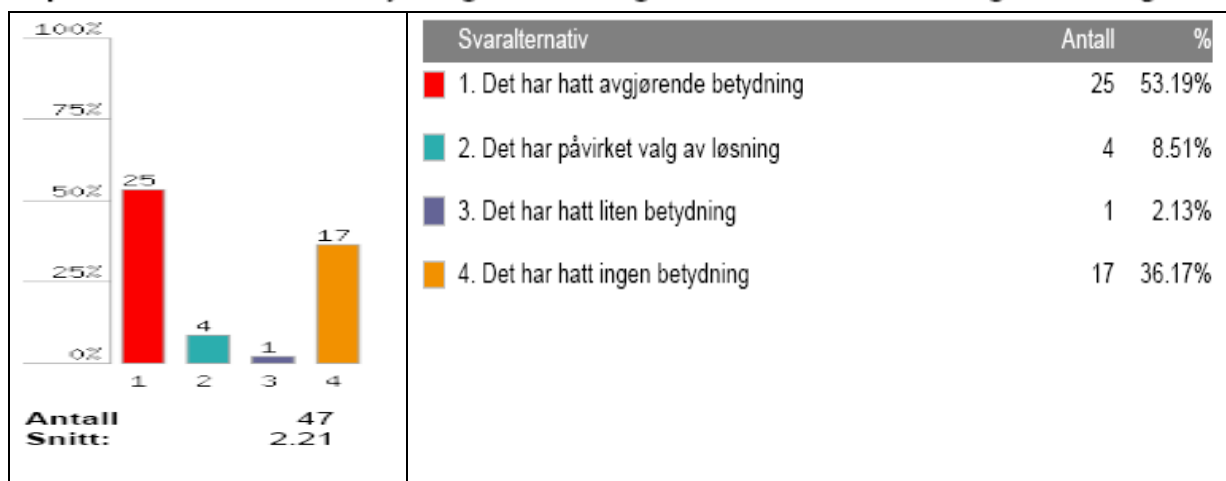
Spørsmål 40: Hvilke øvrige finansieringskilder har du benyttet?

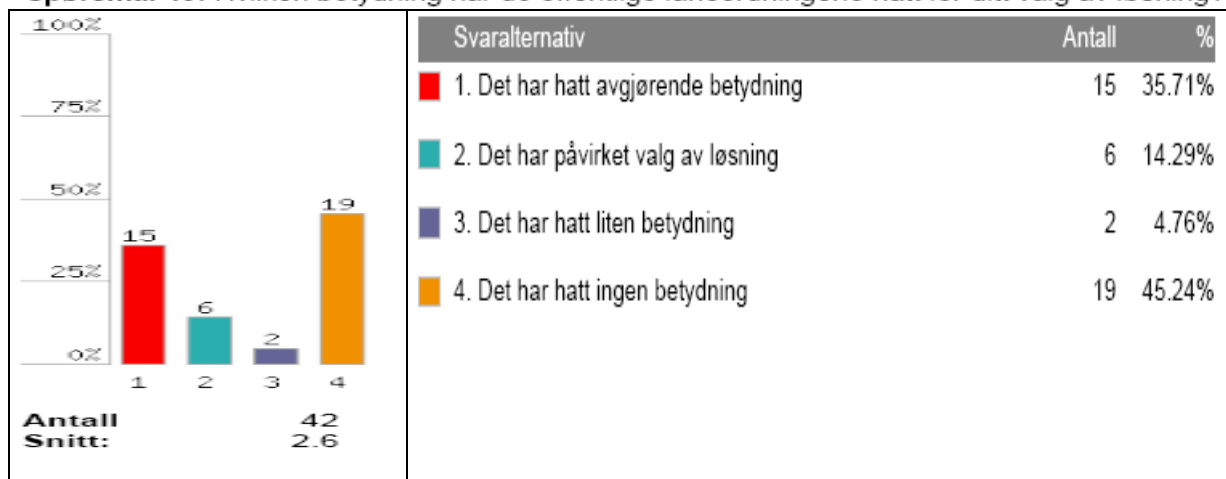
Spørsmål 41: Hvis du har krysset av for "andre" finansieringskilder, spesifiser:

For å ivareta brukers anonymitet er opplistingen av kommentarer utelatt.

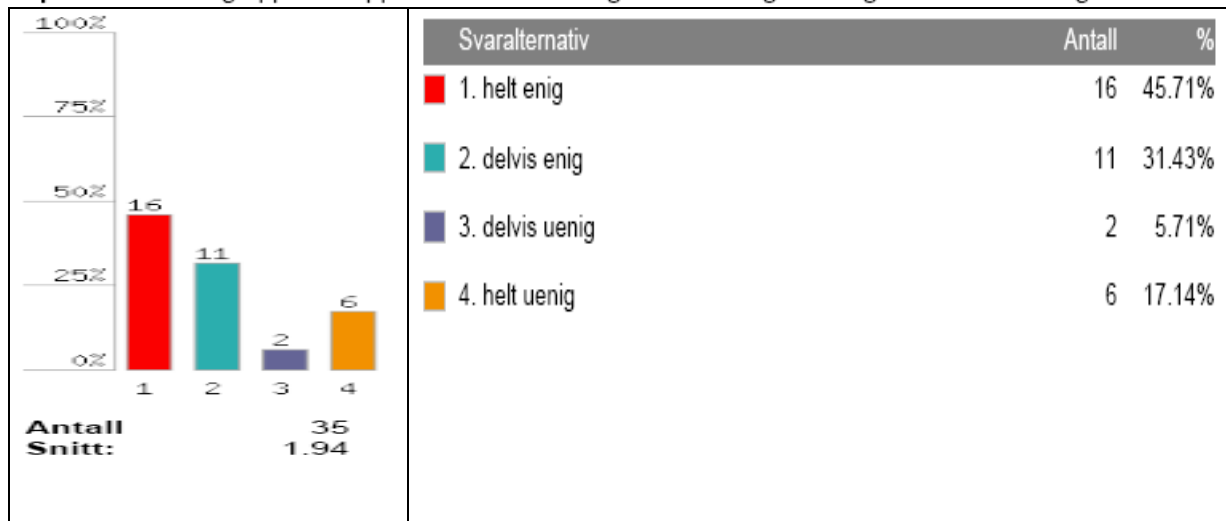
Spørsmål 42: Hvilken betydning har offentlige tilskudd hatt for ditt valg av løsning?

Spørsmål 43: Hvilken betydning har de offentlige låneordningene hatt for ditt valg av løsning?

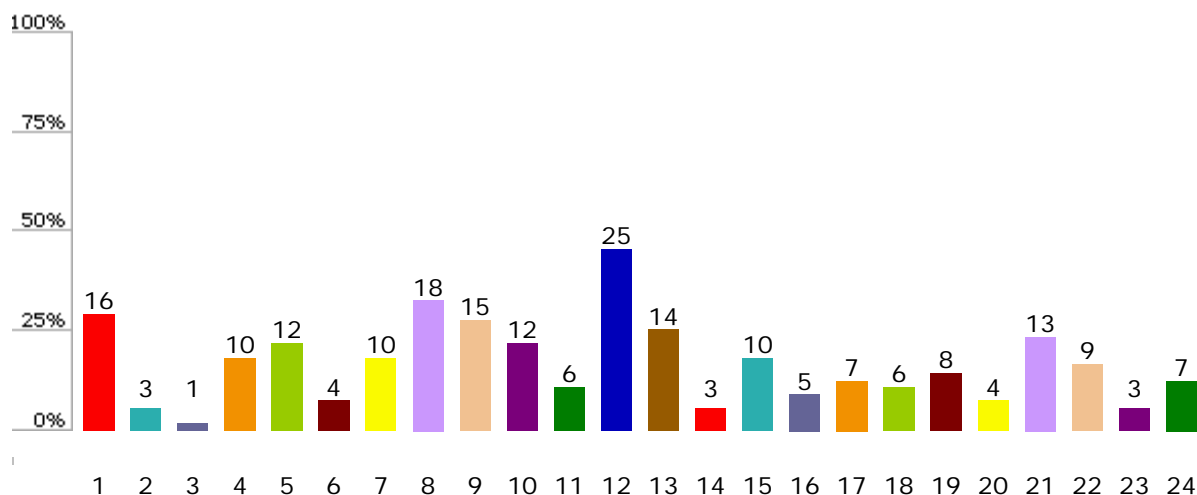
Spørsmål 44: Jeg opplever/opplevde at de offentlige finansieringsordningene er fleksible og målrettede

Spørsmål 45: Har du forslag til forbedringer i de offentlige finansieringsordningene?

For å ivareta brukers anonymitet er opplistingen av kommentarer utelatt.

Spørsmål 46: Hvilken løsning er valgt? (Flere kryss er mulig. Vennligst les igjennom alle alternativene før du krysser av)

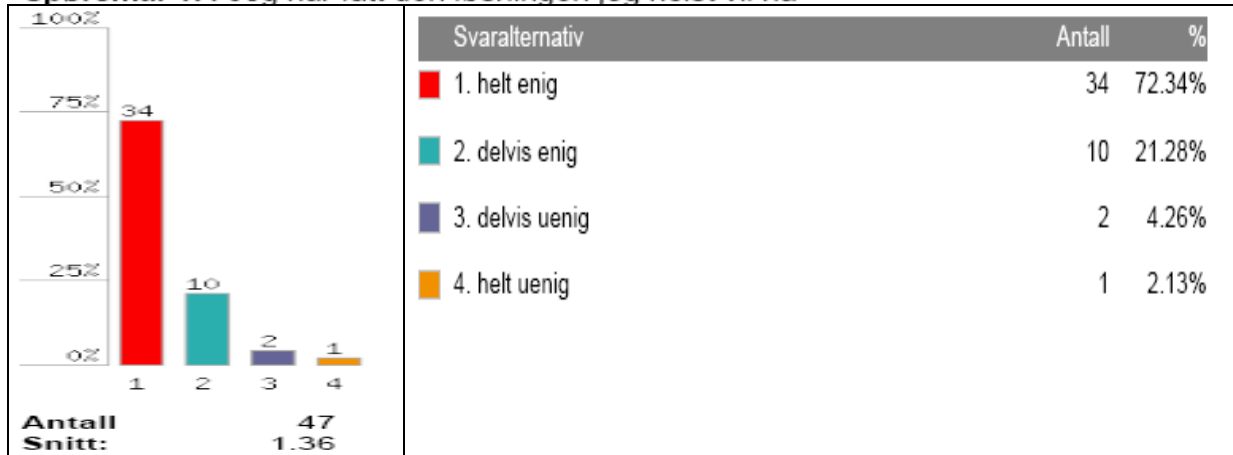

Antall svar: 55

Snitt: 11.79

Svaralternativer	Antall	Prosent
1. installert trappeheis	16	29.09 %
2. installert løfteplattform	3	5.45 %
3. installert sjaktheis	1	1.82 %
4. installert rampe	10	18.18 %
5. installert andre hjelpemidler	12	21.82 %
6. bygget om/tilpasset garasje	4	7.27 %
7. bygget om/tilpasset adkomst fram til bolig	10	18.18 %
8. bygget om/tilpasset inngangsparti	18	32.73 %
9. bygget om/tilpasset dører	15	27.27 %
10. bygget om/tilpasset terskler	12	21.82 %
11. bygget om/tilpasset kjøkken	6	10.91 %
12. bygget om/tilpasset bad/dusj/WC	25	45.45 %
13. bygget om/tilpasset soverom	14	25.45 %
14. bygget om/tilpasset oppholdsrom	3	5.45 %
15. bygget om/tilpasset for å soverom, bad/dusj/WC, kjøkken i samme etasje	10	18.18 %
16. bygget om/tilpasset vinduer	5	9.09 %
17. bygget om/tilpasset annet	7	12.73 %
18. påbygg av ny garasje	6	10.91 %
19. påbygg av nytt inngangsparti	8	14.55 %
20. påbygg av nytt kjøkken	4	7.27 %
21. påbygg av nytt bad/dusj/WC	13	23.64 %
22. påbygg av nytt soverom	9	16.36 %
23. påbygg av nytt oppholdsrom	3	5.45 %
24. flyttet til annen bolig	7	12.73 %

Spørsmål 47: Jeg har fått den løsningen jeg helst vil ha

Spørsmål 48: Hvis du er delvis eller helt uenig i at du har fått den løsningen du helst vil ha, hva skyldes det? (flere kryss er

Spørsmål 49: Hvis du har krysset av for "annet", spesifiser:

For å ivareta brukers anonymitet er oppstillingen av kommentarer utelatt.

Spørsmål 50: Har du andre synspunkter du vil formidle kan du gjøre det her

For å ivareta brukers anonymitet er oppstillingen av kommentarer utelatt.

Vedlegg 2 Prosjekt boligtilpasning – oversikt over finansieringsordninger

Finansieringsordning	Omtale	Økonomisk ramme/vilkår
Nye ordninger i prosjektet		
Utredningstilskudd I (Husbanken)	Erstatter tilskudd til prosjektering. Trinn 1 gjelder vurdering av mulighetene for tilpasning av bolig. Før tilskudd kan gis må kommunen utrede brukers økonomi og behov. Det kan gis tilskudd til: <ul style="list-style-type: none"> • enkle undersøkelser av bolig og uteområde • beskrivelser av den tekniske tilstanden på boligen • muligheter og begrensninger • økonomisk overslag 	Det kan søkes om tilskudd på inntil 80 % av kostnadene, begrenset oppad til kr. 10.000. I særlige tilfeller kan det søkes om ekstra tilskudd.
Utredningstilskudd II (Husbanken)	Tiltak blir valgt på bakgrunn av trinn 1. Det kan søkes om utredningstilskudd II til dekning av prosjekteringsutgifter i forbindelse med videreføring av valgt tiltak. Det kan gjelde utbedring av eksisterende bolig, oppføring av ny bolig eller kjøp av brukt bolig.	Det kan søkes om tilskudd på inntil 80 % av kostnadene, begrenset oppad til kr 20.000. I særlige tilfeller kan det søkes om ekstra tilskudd.
Tilskudd til tilrettelegging (Folketrygden)	Tilskuddet skal brukes for å løse brukers forflytningsproblemer i eksisterende eller ny bolig. Tilskudd gis til brukere som er berettiget til trappeheis og/eller løfteplattform i hht lov om Folketrygd Tilskuddet skal i større grad gi bruker alternative valgmuligheter enn dagens ordning. Ordningen erstatter ikke eksisterende ordninger fra Husbanken og kommunen og skal inngå i en felles "kasse" sammen med disse midlene.	Utbetaling forutsetter at hjelpemidlet (trappeheis og/eller løfteplattform) ikke blir installert. Tilskuddet skal ikke overstige hjelpemidlets kostnad. Tilskuddet skal ikke inngå i "brukers egenkapital".
Etablerte ordninger		
Startlån (Husbanken)	Startlån skal gå til personer som har problemer med å etablere seg i egen bolig og til vanskeligstilte som har behov for å kunne bli boende i boligen. Lånet kan finansiere hele boligkjøpet eller være topplån der andre gir grunnfinansieringen. Startlån kan også gis til utbedring av bolig. Samarbeid mellom de private banker og kommunen er viktig for å "sy" sammen en finansieringspakke. Som et utgangspunkt tar de private banker grunnfinansieringen, og kommunen toppfinansieringen som startlån.	Kommunen administrerer ordningen og søker Husbanken om midler. Det er opp til den enkelte kommune å vurdere om lån, og eventuelt hvor stort lånet blir. Retningslinjer og praksis vil kunne variere noe fra kommune til kommune.
Grunnlån (f.o.m 1.7.2005)	<i>1.7.2005 ble Husbankens oppføringslån og utbedringslån slått sammen til ett grunnlån. Husbanken kan gi lån til oppføring av ny bolig og utbedring av bolig. Grunnlånet skal fremme god kvalitet i ny og eksisterende bebyggelse, skaffe boliger til vanskeligstilte og husstander i etableringsfasen og sikre nødvendig boligforsyning i distriktene.</i> For å få husbanklån må boligprosjektene i utgangspunktet oppfylle	Låntaker kan selv velge inntil 80 % låneutmåling. Kommunen kan i tilpasningssaker velge om de vil behandle søknaden selv eller videresende den til Husbanken for behandling.

	<p>kvalitetskriterier knyttet til universell utforming og miljø og ivareta god byggeskikk. Har boligprosjektene disse kvalitetene, kan Husbanken gi lån på inntil 80 % av prosjektkostnadene eller salgsprisen. Ved <i>utbedring</i> kan grunnlånet utgjøre inntil 100 % av de utbedringskostnader Husbanken godkjenner, dersom samlet lånebelastning på eiendommen ikke overstiger 90 % av antatt omsetningsverdi etter utbedring.</p>	
<p>Utbedringslån (Husbanken) (t.o.m 2005)</p>	<p>Prioriterte grupper som funksjonshemmede og eldre kan få lån til utbedring av bolig. Lånet kan også omfatte utbedring/bygging av garasje. Ordningen har vært gjeldende til og med 2005.</p>	<p>Lånet kan utgjøre inntil 95 % av lånegrunnlaget, men det er en forutsetning at lånet ikke er større enn lånet for en tilsvarende ny bolig. I tilpasningssaker kan kommunen selv velge om de ønsker å behandle søknaden selv, eller om de vil videresende søknaden til Husbanken.</p>
<p>Oppføringslån (boliglån) (Husbanken) (t.o.m 2005)</p>	<p>Oppføringslån kan gis til bygging av ny bolig. Lånetillegg kan gis i tilknytning til oppføringslån til spesialinnredning for funksjonshemmede. Med spesialinnredning/spesialtilpassing menes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ekstra utvendig terrengarbeid der det er nødvendig for å bedre tilgjengeligheten • spesialinnredning av kjøkken/bad • forsterking av bygningskonstruksjoner for å kunne tåle belastning fra heis eller andre tekniske installasjoner • andre arbeid som etter dokumentasjon fra lege, ergoterapeut eller andre fagpersoner er nødvendige for den funksjonshemmede <p>Det kan gis høyere lån til funksjonshemmede når det er økonomisk behov for det. Ordningen har vært gjeldende til og med 2005</p>	<p>Lånetillegg gis til godkjente merkostnader.</p>
<p>Tilskudd til etablering av egen bolig (Husbanken)</p>	<p>Bustadtilskott skal bidra til at husstander med svak økonomi blant funksjonshemmede, sosialt vanskeligstilte, flyktninger, eldre og unge i etableringsfasen skal få nøkterne og egne boliger. I tillegg til lån kan vanskeligstilte grupper få tilskudd til hel eller delvis dekning av egenkapital ved bygging eller utbedring av boligen.</p>	<p>Kommunen administrerer ordningen og søker Husbanken om midler. Ordningen er strengt økonomisk behovsprøvet, noe som i visse tilfeller har ført til dårligere økonomi i husstanden etter etablering enn før. I forsøksperioden vil en derfor prøve ut en mindre streng behovsprøving.</p>
<p>Tilskudd til tilpasning av bolig (Husbanken)</p>	<p>Tilskudd til tilpasning av bolig skal bidra til at eldre og funksjonshemmede får en bolig som over tid fungerer godt i forhold til bevegelsesvansker eller annen funksjonshemming.</p>	<p>Kommunen administrerer ordningen og søker Husbanken om midler. Tilskuddet kan dekke godkjente kostnader opp til maksimalt 40 000 kroner per bustad. Spesialtilpasninger eller utbedringer som er dyrere enn 40 000 kroner kan finansieres med en kombinasjon av tilskudd og lån. I forsøksperioden vil man prøve ut en lempeligere praksis mht tilskuddsutmåling.</p>

Referanseark for Statskonsult

Tittel på rapport:	Evaluering av Prosjekt Boligtilpasning
Statskonsults rapportnummer:	2006:08
Forfatter(e):	Gudrun Vik, Oddbjørg Baklig og Ingunn Botheim
Evt. eksterne samarbeidspartnere:	
Prosjektnummer:	131010
Prosjektnavn:	Prosjekt Boligtilpasning
Prosjektleder:	Gudrun Vik
Prosjektansvarlig avdeling:	Strategi
Oppdragsgiver(e):	Rikstrygdeverket og Husbanken
Resymé/omtale:	<p>Prosjekt Boligtilpasning ble gjennomført i 2005 av Husbanken og Rikstrygdeverket i samarbeid med tretten kommuner i Hordaland og to kommuner i Sør-Trøndelag. Målet har vært å bidra til mer hensiktsmessige boligløsninger for personer med tilgjengelighetsproblemer i egen bolig. Dette skulle gjøres gjennom å</p> <ul style="list-style-type: none">• utprøve nye organisasjons- og samhandlingsmodeller for boligrådgivningsfunksjonen i utvalgte kommuner• prøve ut en mer fleksibel bruk av de statlige tilskudds- og låneordningene <p>Evalueringen viser at medarbeiderne mener at teamorganiseringen bl.a. har bidratt til å videreutvikle deres boligrådgivningskompetanse og at samarbeidet med Husbanken og Hjelpemiddelsentralen er blitt mer formålstjenlig enn tidligere. Brukerne oppgir at de offentlige tilskuddene har hatt en avgjørende betydning for valg av løsning og et stort flertall av dem oppfatter finansieringsordningene som fleksible og målrettede. De savner imidlertid bedre hjelp til å utrede egen økonomi.</p>
Emneord:	Prosjekt Boligtilpasning, boligrådgivningsfunksjonen, statlige tilskuddsordninger, statlige låneordninger
Totalt antall sider til trykking (uten forside):	61
Dato for utgivelse:	10. juni 2006
Utgiver:	Statskonsult as Postboks 8115 Dep 0032 OSLO www.Statskonsult.no